

Polski Związek
Hodowców Koni

PROGRAM HODOWLI

KONI RASY

POLSKI KOŃ ZIMNOKRWISTY

Opracowanie:

1. Komisja Księgi Stadnej polskich koni zimnokrwistych
2. Biuro Polskiego Związku Hodowców Koni

WARSZAWA 2019

SPIS TREŚCI

I. Wprowadzenie.....	3
II. Cel hodowlany.....	4
III. Wzorzec rasy.....	6
IV. Obszar geograficzny realizacji Programu.....	9
V. System identyfikacji.....	9
VI. System ewidencjonowania rodowodów.....	10
VII. Regulamin wpisu do ksiąg stadnych.....	10
VIII. Tryb i sposób wpisu do ksiąg stadnych.....	17
IX. Rozród.....	21
X. Zasady uczestnictwa w Programie hodowli.....	22
XI. Metody służące realizacji celów programu w zakresie selekcji i hodowli.....	22
XII. Ocena efektywności Programu.....	26
ZAŁĄCZNIKI	
Załącznik nr 1. Metodyka oceny wartości użytkowej.....	27
Załącznik nr 2. Zasady kategoryzacji ogierów.....	46
Załącznik nr 3. Wskaźniki liczbowe pogłowia koni hodowlanych.....	47
Załącznik nr 4. Wykaz podmiotów, którym PZHK zleca zadania.....	48
Załącznik nr 5. Przepisy antydopingowe.....	50

I. WPROWADZENIE

Konie zimnokrwiste hodowane w Polsce znakomicie zaadaptowały się do biotopu naszych ziem. Udział w wytworzeniu rasy polskich koni zimnokrwistych miały konie importowane z Europy Zachodniej, głównie ogiery: bretońskie, ardeńskie (szwedzkie i francuskie), belgijskie, perszerońskie oraz zimnokrwiste niemieckie. Na początku była to działalność spontaniczna, wynikająca z zainteresowań poszczególnych hodowców, a dopiero później nabrała cech pracy zorganizowanej, prowadzonej w określonych regionach kraju. Sprowadzane z różnych źródeł cenne zachodnioeuropejskie osobniki wraz z rodzimymi klaczami, dzięki konsekwentnej i planowej pracy hodowlanej pozwoliły na wytworzenie polskich koni zimnokrwistych o odpowiednim kalibrze, fenotypie oraz cechach temperamentu i charakteru.

Wytworzenie określonej rasy zwierząt związane jest bezpośrednio z konkretnym obszarem oraz warunkującymi ten proces czynnikami ekonomicznymi, społecznymi, politycznymi i kulturowymi. Wymienione czynniki miały zasadniczy wpływ na kształtowanie się w ramach populacji polskich koni zimnokrwistych odmiennych, regionalnych typów koni zimnokrwistych: sokólskich i sztumskich, lidzbarskich, łowicko-sochaczewskich, garwolińskich, koszalińskich, kopczyka podlaskiego. Część z tych typów praktycznie zanikła a do dzisiaj utrzymały się konie sokólskie i sztumskie, które objęte są programami ochrony. Początek rozwoju tych typów datuje się na wiek XIX, kiedy zaistniała potrzeba wytworzenia koni odpowiadającym specyficznym warunkom środowiskowym. Na Białostocczyźnie potrzebom lokalnym odpowiadał koń sokólski, natomiast na terenie Powiśla i Warmii zapotrzebowanie pokrywał koń sztumski. Oba regionalne typy koni zimnokrwistych, chociaż różniły się kalibrem, szybkością dojrzewania i możliwościami użytkowymi odpowiadały wzorcowi polskich koni zimnokrwistych i do chwili obecnej wpisywane są do wspólnej księgi stadnej. W 1964 roku został wydany I tom Księgi Stadnej koni zimnokrwistych i pogrubionych. Wraz z wejściem Polski w struktury Unii Europejskiej i stworzeniem programów ochrony zasobów genetycznych koni sokólskich i sztumskich (rok 2008) zaistniała potrzeba wydzielenia odrębnych typów w księdze stadnej na potrzeby tych koni. Liczebność populacji objętych programami ochrony systematycznie wzrasta natomiast wielkość całej populacji aktywnej polskich koni zimnokrwistych nieznacznie maleje i obecnie jest to około 7800 klaczy i 1800 ogierów.

II. CEL HODOWLANY

2.1. Polski koń zimnokrwisty

2.1.1. Celem programu hodowli polskiego konia zimnokrwistego jest:

- 2.1.1.a. doskonalenie populacji w zakresie cech związanych z użytkowaniem roboczym, zaprzęgowym, rekreacyjnym oraz związanym z kształtowaniem krajobrazu;
- 2.1.1.b. utrzymanie pożądanych cech mięsnych;
- 2.1.1.c. utrzymanie pożądanych cech związanych z wczesnością dojrzewania, plennością, zdrowiem oraz łagodnym charakterem i zrównoważonym temperamentem;
- 2.1.1.d. zachowanie populacji koni sztumskich i sokólskich.

Mimo, że hodowla koni zimnokrwistych nadal wiąże się z wykorzystaniem roboczym w pracach rolniczych, leśnych i transportowych, niezmiennie wzrasta rola koni zimnokrwistych w produkcji żywności. Dysponując odpowiednio dużym pogłowiem możemy utrzymywać czołową pozycję w eksporcie żywca i mięsa końskiego, mimo że w Polsce spożycie jest niewielkie. Czystość środowiska oraz sposób żywienia, oparty głównie na naturalnych paszach, sprawiają, że mięso eksportowane z Polski jest poszukiwanym towarem na rynkach Europy Zachodniej i Dalekiego Wschodu.

Obecnie, w realiach XXI wieku, zastosowanie nowoczesnych maszyn konnych daje możliwości alternatywnego wykorzystania tych koni. Polski koń zimnokrwisty doskonale wpisuje się w obraz rolnictwa ekologicznego, małych rodzinnych gospodarstw lub gospodarstw położonych w niekorzystnych warunkach siedliskowych, gdzie niemożliwe jest używanie sprzętu mechanicznego. Szczególnie wskazane może być ich wykorzystanie w szeroko pojętej rekreacji, jeździectwie amatorskim, agroturystyce, kultywowaniu tradycji (np. regionalne pokazy zaprzęgów) i w hipoterapii. Tym formom użytkowania sprzyjają: zrównoważony temperament, łagodny charakter, łatwość współpracy z człowiekiem, co jednocześnie gwarantuje bezpieczeństwo osób korzystających z koni, jak i obsługi.

Konie zimnokrwiste bardzo dobrze sprawdzają się również przy pielęgnacji roślinności w parkach miejskich lub na terenach chronionych, gdzie ważne jest zachowanie ciszy i naturalnych walorów. Podobnie jak przeżuwacze, konie bardzo dobrze sprawdzają się przy kontroli wegetacji i pielęgnacji naturalnego krajobrazu.

Przedstawione cele hodowlane określają kierunki doskonalenia polskiego konia zimnokrwistego, jak również ochronę wyodrębnionych populacji koni sokólskich i sztumskich.

2.2. typ sokólski i sztumski

2.2.1. Wśród polskich koni zimnokrwistych wyodrębnia się populację koni sokólskich i sztumskich jako odrębnych typów posiadających swoją historyczną i fenotypową specyfikę, wynikającą z użytego materiału hodowlanego, na bazie którego zostały wytworzone oraz odmiennych warunków środowiska. Ich wykorzystanie powinno koncentrować się na:

- 2.2.1.a. użytkowaniu zaprzęgowo – roboczym w rolnictwie ekologicznym, agroturystyce i leśnictwie;
- 2.2.1.b. wykorzystaniu w ochronie krajobrazu;
- 2.2.1.c. produkcji koni mięsnych.

Typ konia sokólskiego został wytworzony w ówczesnych północnowschodnich rejonach Polski, wokół Grodna, Indury, Sokółki i Dąbrowy Białostockiej, na bazie lokalnych klaczy uszlachetnianych importowanymi ogierami bretońskimi i ardeńskimi. Bardzo duży wpływ na ich powstanie wywarło środowisko.

Konie w typie sztumskim wytworzono na terenach Powiśla i Żuław poprzez krzyżowanie miejscowego pogłowia z reproduktorami importowanymi z Francji, Belgii i Niemiec. Konie te miały sprostać zapotrzebowaniu na duże i silne zwierzęta robocze.

Można przypuszczać, że w przyszłości konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim nadal będą miały zastosowanie jako alternatywne źródło energii w rozwijającym się rolnictwie ekologicznym, w rekreacji, użytkowaniu zaprzęgowym oraz hipoterapii. Poza tym powinny znaleźć odpowiednie miejsce przy zrywce drzewa, zbiórce i segregacji odpadów, przy pracach w trudnych warunkach przyrodniczych (rejony podmokłe, dorzecza rzek, rejony górskie i inne o skomplikowanej konfiguracji terenu), jako element regionalnej kultury i tradycji wsi.

Bardzo ważnym elementem chowu i hodowli rodzimych typów koni powinno stać się wykorzystanie ich przy utrzymaniu w odpowiedniej kulturze naturalnych obszarów zielonych i przy zapobieganiu sukcesji roślinności na terenach zagrożonych degradacją i nie użytkowanych rolniczo.

Jednocześnie należy podkreślić, że konie sokólskie i konie sztumskie są bardzo cenione jako zwierzęta mięsne ze względu na wysoką wydajność rzeźną równoważącą ich mniejszą masę w stosunku do koni pochodzących z kojarzenia z końmi ras importowanych. Aktualnie ten kierunek wykorzystania koni nabrał dużego znaczenia gospodarczego i niejednokrotnie stanowi podstawowe źródło dochodu dla wielu gospodarstw drobnotowarowych.

Zarówno konie w typie sokólskim jak i konie w typie sztumskim będą wpisywane do księgi stadnej polskich koni zimnokrwistych z dopiskiem odpowiednio (z/sok) i (z/sztum).

III. WZORZEC RASY

3.1. Polski koń zimnokrwisty

3.1.1. Polski koń zimnokrwisty musi być harmonijny w liniach, z głęboką klatką piersiową, szerokim grzbietem, dobrze umięśniony, o mocnej budowie ciała. Cechami charakterystycznymi jest duża masa ciała, pewna limfatyczność konstytucji, dobra plenność, dobre wykorzystanie paszy, szybkie tempo wzrostu i rozwoju, co czyni je szczególnie predysponowanymi do kierunku użytkowania mięsnego. Wczesność dojrzewania i szybkie tempo wzrostu należy zachować, ograniczając dolew krwi późno dojrzewających zagranicznych ras koni zimnokrwistych.

3.1.2. Konie powinny charakteryzować się ściśle określonym wzorcem, spełniając poniższe wymagania:

3.1.2.a. głowa: duża i ciężka, ale urodziwa i wyraźnie samcza u ogiera, żeńska u klaczy, proporcjonalna do reszty ciała;

3.1.2.b. szyja: odpowiednio długa, dobrze umięśniona i zharmonizowana z głową i kłódą;

3.1.2.c. kłoda: głęboka, szeroka, dobrze ożebrowana, o prostej linii grzbietu bardzo dobrze umięśniony zad. Koń w typie mięsnym powinien charakteryzować się wybitnym umięśnieniem (nie otłuszczeniem) partii łopatki, grzbietu i zadu (tzw. portki);

3.1.2.d. kończyny: prawidłowo zbudowane, z płaskim, szerokim i krótkim przednim nadpęciem, wyraźnie zaznaczonym nadgarstkiem, z dobrze umięśnionym przedramieniem, stawy suche;

3.1.2.e. kopyta: o prawidłowym kształcie, wysklepione, z szeroką, zdrową strzałką, dobrze rozbudowane i wielkością odpowiednie do masy ciała, jednakowe przednie i tylne;

3.1.2.f. ruch w stępie i kłusie: poprawny, wydatny i elastyczny;

3.1.2.g. charakter: łagodny;

3.1.2.h. temperament: zrównoważony.

3.1.3. Wzorzec biometryczny rasy:

3.1.3.a. minimalne wymiary dla ogierów w wieku min. 27 miesięcy wynoszą: wysokość w kłębie 155 cm, obwód nadpęcia 25 cm;

3.1.3.b. optymalne wymiary dla ogierów w wieku min. 27 miesięcy to: wysokość w kłębie 158-165 cm, obwód nadpęcia 26-28 cm;

3.1.3.c. minimalne wymiary dla klaczy w wieku min. 30 miesięcy wynoszą:
wysokość w kłębie 150 cm, obwód nadpęcia 24 cm.

3.1.4. Wzorzec umaszczenia:

3.1.4.a. dopuszcza się wszystkie maści. Dla koni w typie sokólskim i sztumskim wyjątek stanowią maści: siwa, myszata, srokata i tarantowata.

3.2. Koń w typie sokólskim

3.2.1. Koń sokólski odznacza się prawidłową, harmonijną budową, bardziej suchą niż u innych koni zimnokrwistych konstytucją. Jest to koń o mniejszym kalibrze niż pozostałe konie zimnokrwiste typu pospieszno-roboczego o konstytucji oddechowo-mięśniowej, wydajnym ruchu w stępie i kłusie, przeznaczony do pracy w zaprzęgu oraz do lekkich prac polowych i transportowych. Pożądane jest zachowanie i utrwalenie wczesnego dojrzewania, szybkiego wzrostu i rozwoju, niewybredności i dobrego wykorzystania paszy, długowieczności, płodności, zdrowia, przystosowania do środowiska, łagodnego temperamentu i dobrego charakteru.

3.2.2. Konie wpisywane do księgi powinny charakteryzować się ściśle określonym wzorcem, spełniając poniższe wymagania:

3.2.1.a. wyraźnie zaznaczony typ płciowy;

3.2.1.b. głowa: niezbyt duża i kształtna z ruchliwymi średniej wielkości uszami, o szeroko rozstawionych ganaszach pozwalających na jej prawidłowe ustawienie typowe dla konia zaprzęgowego oraz typowa dla płci;

3.2.1.c. szyja: dobrze umięśniona harmonijnie łącząca się z kłoda, u klaczy wyraźnie zarysowany kłąb, u ogierów umiarkowanie otłuszczony, słabo zarysowany;

3.2.1.d. kłoda: beczkowata, dłuższa niż u innych koni zimnokrwistych, ale harmonizująca z pozostałymi partiami ciała, mocny grzbiet, lędźwie normalne, dobre ożebrowanie, pojemna, głęboka i szeroka klatka piersiowa, łopatka średniej długości i o średnim nachyleniu, zad szeroki, prawie zawsze spadzisty, dobrze umięśniony;

3.2.1.e. kończyny: o prawidłowej postawie i budowie z wyraźnie zarysowanymi ścięgnami, z krótkim nadpęciem;

3.2.1.f. kopyta: duże, szerokie o twardym i elastycznym rogu, prawidłowym kształcie, szerokich piętach oraz z dobrze rozwiniętą strzałką.

3.2.3. Występuje wyraźna dysproporcja pomiędzy mocnym i masywnym tułowiem, a bardziej suchymi stawami w porównaniu z innymi typami konia zimnokrwistego. Niskonożność i długość kłody, silnie rozbudowany tułów, skątowanie dźwigni sprzyjają ciągnięciu ciężarów. Konie sokólskie odznaczają się dobrą przemianą

materii oraz jakością kośćca, więzadeł, ścięgien i mięśni. Ich system nerwowy jest bardzo zrównoważony, a temperament spokojny. Dzięki dobrej przemianie materii nie podlegają częstym u koni zimnokrwistych schorzeniom tylnych kończyn i są odporniejsze od innych typów koni zimnokrwistych na grudę.

3.2.4. Wzorzec biometryczny typu - pożądane wymiary:

3.2.4.a. ogiery w wieku min. 27 miesięcy: wysokość w kłębie 155 – 165 cm, obwód klatki piersiowej powyżej 200 cm, obwód nadpęcia mieszczący się w przedziale 25-27 cm,

3.2.4.b. klacze w wieku min. 30 miesięcy: wysokość w kłębie około 148 – 162 cm, obwód klatki piersiowej powyżej 200 cm, obwód nadpęcia mieszczący się w przedziale 23-26 cm;

3.2.5. Wzorzec umaszczenia typu - pożądane umaszczenie: dopuszcza się wszystkie rodzaje umaszczeń z wyjątkiem maści siwej, myszatej, srokatej i tarantowatej, owłosienie kończyn umiarkowane.

3.2.6. Konie sokólskie powinny charakteryzować się łagodnym charakterem, dobrym ruchem z energicznym stępem i wydajnym kłusem oraz wytrzymałością w pracy zaprzęgowej.

3.3. Koń w typie sztumskim

3.3.1. Koń sztumski powinien charakteryzować się ściśle określonym wzorcem w typie ciężkiego stępaka wytworzonego na podłożu reńskich belgów, belgów, ardenów francuskich i szwedzkich. Powinny charakteryzować się również harmonijnym ruchem w stępie i kłusie, z naturalnym impulsem. Winny odznaczać się zrównoważonym temperamentem i łagodnym charakterem.

3.3.2. Konie powinny charakteryzować się ściśle określonym wzorcem, spełniając poniższe wymagania:

3.3.2.a. wyraźnie zaznaczony typ płciowy;

3.3.2.b. głowa: duża, ale proporcjonalna do masy ciała, o profilu prostym lub z lekką tendencją do profilu garbonosego oraz typowa dla płci z wyrazistym choć małym, żywym okiem, uszy małe, ruchliwe;

3.3.2.c. szyja: prawidłowo osadzona z okrągłym grzebieniem, umięśniona i szeroka, proporcjonalna, zharmonizowana z głową i kłodą;

3.3.2.d. kłoda: mocna, głęboka z prostą i krótką linią grzbietu, dobrze ożebrowana z lekko skośnym zadem o niskiej nasadzie ogona, pierś szeroka z wyraźnymi zaczepami mięśni; zad bardzo dobrze umięśniony i rozłupany, przez co może sprawiać wrażenie przebudowanego; portki wyraźnie wypełnione;

3.3.2.e. kończyny: szeroko ustawione, mocne, nieco limfatyczne, o krótkich nadpęciach; owłosienie kończyn obfitsze niż u innych koni (wyraźne szczotki pęcínowe);

3.3.2.f. kopyta: mocne, szerokie, proporcjonalne do masy ciała.

3.3.3. Wzorzec biometryczny typu - pożądane wymiary:

3.3.3.a. ogiery w wieku min. 27 miesięcy: wysokość w kłębie około 157–168 cm, obwód klatki piersiowej powyżej 210 cm, obwód nadpęcia około 26,0 – 30,0 cm;

3.3.3.b. klacze w wieku min. 30 miesięcy: wysokość w kłębie około 155–165 cm, obwód klatki piersiowej powyżej 210 cm, obwód nadpęcia około 24,0 – 27,0 cm;

3.3.4. Wzorzec umaszczenia typu – pożądane umaszczenie: dopuszcza się wszystkie rodzaje umaszczeń z wyjątkiem maści siwej, myszatej, srokatej i tarantowatej.

3.4 Cechami niepożądanymi wszystkich typów koni zimnokrwistych są wyraźne wady eksterieru, a w szczególności: brak typu, cofnięty nadgarstek, łęgowaty grzbiet, miękka pęcina, wyraźna szablastość oraz szpotawość oraz znaczna limfatyczność – szczególnie kończyn u młodych koni

IV. OBSZAR GEOGRAFICZNY REALIZACJI PROGRAMU

4.1. Program hodowli koni ras zimnokrwistych realizowany jest na terytorium Polski.

V. SYSTEM IDENTYFIKACJI

5.1. Do celów wpisu do księgi hodowlanej źrebię musi zostać zidentyfikowane zgodnie z obowiązującymi przepisami UE i ustawą z dnia 2 kwietnia 2004 o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (Dz. U. 2004 Nr 91 poz. 872 z późniejszymi zmianami).

5.2. W przypadku źrebiąt identyfikowanych nie później niż 12 miesięcy od daty urodzenia, przed opuszczeniem na stałe gospodarstwa urodzenia, właściciel źrebięcia musi przedstawić „Świadectwo pokrycia klaczy” lub wynik badania markerów genetycznych DNA potwierdzający pochodzenie po wskazanych rodzicach.

5.3. W każdym przypadku przekroczenia ww. terminu identyfikacji lub opuszczenia na stałe gospodarstwa urodzenia bez matki, pochodzenie źrebięcia musi być potwierdzone badaniami markerów genetycznych DNA.

VI. SYSTEM EWIDENCJONOWANIA RODOWODÓW

6.1. PZHK prowadzi elektroniczną bazę danych koni. Baza danych zawiera rodowody koni od pierwszego znanego przodka. W dokumentacji hodowlanej podaje się 3 pokolenia przodków, a w dokumentach identyfikacyjnych liczba pokoleń przodków wynosi 4.

VII. REGULAMIN WPISU DO KSIĄG STADNYCH

7.1. Zasady wpisu do ksiąg stadnych polskich koni zimnokrwistych

- 7.1.1. Dla polskich koni zimnokrwistych prowadzi się sekcję główną księgi stadnej oraz sekcję dodatkową księgi stadnej.
- 7.1.2. Sekcja główna księgi prowadzona jest z podziałem na następujące klasy, wyodrębnione ze względu na płeć:
  - 7.1.2.a. klasa ogierów, zwana dalej księgą główną ogierów (GO);
  - 7.1.2.b. klasa klaczy, zwana dalej księgą główną klaczy (GK).
- 7.1.3. W sekcji głównej księgi stadnej wyróżnia się również klasę podstawową koni (w tym źrebiąt), zwaną dalej księgą główną źrebiąt (GŻ).
- 7.1.4. Sekcja dodatkowa księgi stadnej prowadzona jest z podziałem na następujące klasy:
  - 7.1.4.a. klasa klaczy, zwana dalej księgą wstępną klaczy (WK),
  - 7.1.4.b. klasa koni (w tym źrebiąt), zwana dalej księgą wstępną źrebiąt (WŻ).
- 7.1.5. Do ksiąg stadnych polskich koni zimnokrwistych (GO, GK, GŻ, WK, WŻ) wpisuje się konie pochodzące od przodków wpisanych do księgi polskich koni zimnokrwistych oraz koni ras: arden polski, zagranicznych ardeńskich, zimnokrwistej belgijskiej, zimnokrwistej niemieckiej, perszerońskiej oraz innych ras zimnokrwistych, które Komisja Księgi Stadnej każdorazowo uzna za przydatne do doskonalenia polskich koni zimnokrwistych.
- 7.1.6. W wyjątkowych sytuacjach sprawy sporne rozstrzygane będą zgodnie z regulaminem, o którym mowa w Zał. I, cz. 1 B, pkt. 1 b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2016/1012 z dnia 8 czerwca 2016 r. zwanego "rozporządzeniem w sprawie hodowli zwierząt",

7.2. Zasady oznaczania w księdze polskich koni zimnokrwistych koni w typie sokólskim i sztumskim

- 7.2.1. Oznaczanie typu sokólskiego (z/sok.) w księdze polskich koni zimnokrwistych dotyczy klaczy i ogierów, które:

- 7.2.1.a. są wpisane pod matkami jako potomstwo hodowlane;
- 7.2.1.b. są poddawane ocenie wartości użytkowej;
- 7.2.1.c. wykazują cechy charakterystyczne dla typu i posiadają budowę zgodną ze swoim typem;
- 7.2.1.d. pochodzą od min. 3 pokoleń przodków wpisanych do ksiąg posiadają w piątym pokoleniu rodowodu, na 32 przodków co najmniej 24 przodków sokólskich, tzn. koni urodzonych w historycznych regionach wytworzenia i występowania typu, co jest określane na podstawie informacji rodowodowych. W tym samym pokoleniu rodowodu, po stronie stanowiącej przodków matki na 16 przodków musi być co najmniej 12 przodków sokólskich. Preferowane będą konie posiadające przodków sokólskich wpisanych do: Dział I, pkt 3., t.1 Kz.

W piątym pokoleniu rodowodu udział przodków ras: belgijskiej, reńsko-belgijskiej, zimnokrwistych niemieckich, fiordów, mur-insulanów oraz koni sztumskich nie może być większy niż 8 przodków tych ras na 32 wszystkich przodków, przy czym po stronie stanowiącej przodków matki udział ten nie może być większy niż 4 przodków tych ras na 16 wszystkich przodków. Jeżeli w czwartym lub w piątym pokoleniu rodowodu wystąpi przodek NN, przypisany mu będzie taki sam typ jak potomka;

7.2.2. Oznaczanie typu sztumskiego (z/sztum.) w księdze polskich koni zimnokrwistych dotyczy klaczy i ogierów, które:

- 7.2.2.a. są wpisane pod matkami jako potomstwo hodowlane;
- 7.2.2.b. są poddawane ocenie wartości użytkowej;
- 7.2.2.c. wykazują cechy charakterystyczne dla swojego typu i posiadają budowę zgodną ze swoim typem;
- 7.2.2.d. pochodzą od min. 3 pokoleń przodków wpisanych do ksiąg; posiadają w piątym pokoleniu na 32 przodków co najmniej 24 przodków sztumskich, tzn. koni urodzonych w historycznych regionach wytworzenia i występowania typu, co jest określane na podstawie informacji rodowodowych. W tym samym pokoleniu rodowodu, po stronie stanowiącej przodków matki - na 16 przodków musi być co najmniej 12 przodków sztumskich. Preferowane będą klacze posiadające przodków sztumskich wpisanych do Działu I, pkt 2., I tomu Kz.

W piątym pokoleniu rodowodu udział przodków ras: bretońskiej, fiordów, mur-insulanów oraz koni sokólskich nie może być większy niż 8 przodków tych ras na 32 wszystkich przodków, przy czym po stronie stanowiącej przodków matki udział ten

nie może być większy niż 4 przodków tych ras na 16 wszystkich przodków. Jeżeli w czwartym lub w piątym pokoleniu rodowodu wystąpi przodek NN, przypisany mu będzie taki sam typ jak potomka;

7.3. Warunki wpisu do księgi głównej ogierów GO

7.3.1. Do **księgi głównej ogierów (GO)** wpisuje się ogiery, które:

- 7.3.1.a. wykazują typ i inne cechy charakterystyczne przyjęte we wzorcu rasy;
- 7.3.1.b. spełniają przedstawione poniżej warunki rodowodowe:
  - ojciec jest wpisany do księgi głównej ogierów (GO);
  - matka jest wpisana do księgi głównej klaczy (GK);
  - niedopuszczalny jest przodek o nieznanym pochodzeniu w żadnym z trzech pokoleń rodowodu.
- 7.3.1.c. wykazują się zdrowiem, prawidłową budową i rozwojem;
- 7.3.1.d. ukończyły 27 miesięcy (w dniu oceny min. 27 miesięcy);
- 7.3.1.e. osiągnęły minimum 155 cm wzrostu i 25 cm obwodu nadpęcia (w dniu oceny);
- 7.3.1.f. uzyskały w ocenie pokroju co najmniej 79 pkt. bonitacyjnych - dotyczy to również ogierów w typie sokólskim oraz sztumskim;
- 7.3.1.g. ogiery ras zimnokrwistych zagranicznych w ocenie pokroju stosowanej w Polsce uzyskały:
  - min. 81 pkt. bonitacyjnych, w tym min. 14 pkt za kłode, 8 pkt za kopyta i min. 16 pkt za ruch dla ogierów rasy ardeńskiej oraz dla ogierów nie uznanych przez księgę macierzystą lub właściwą dla rasy;
  - min. 81 pkt. bonitacyjnych – dla ogierów uznanych przez księgę macierzystą lub właściwą dla rasy, z wyjątkiem ogierów rasy ardeńskiej;
  - min. 83 pkt. dla ogierów nieuznanych przez księgę macierzystą lub właściwą dla rasy z wyjątkiem ogierów rasy ardeńskiej;
- 7.3.1.h. zostały poddane ocenie wartości użytkowej i zaliczyły próbę z wynikiem pozytywnym, zgodnie z zapisami Załącznika nr 1. Metodyka oceny wartości użytkowej;
- 7.3.1.i. mają wykonane badanie markerów genetycznych (DNA) potwierdzające pochodzenie ogiera po wskazanych w rodowodzie rodzicach;

- 7.3.1.j. ogiery rasy arden polski mogą być dopuszczone do doskonalenia polskich koni zimnokrwistych po uzyskaniu min. 79 pkt. bonitacyjnych.
- 7.3.2. Do **księgi głównej ogierów (GO)** nie mogą być wpisane ogiery, u których stwierdzono:
- 7.3.2.a. obustronną ślepotę i wrodzony brak gałki ocznej;
  - 7.3.2.b. nieprawidłowy zgryz (tzw. karpiowały lub szczupaczy w nasileniu powodującym całkowity brak kontaktu siekaczy górnych i dolnych),
  - 7.3.2.c. jedno lub obustronne wnętrostwo;
  - 7.3.2.d. szpat kostny;
  - 7.3.2.e. zajęczaka;

oraz:

- 7.3.2.f. ogiery w typie sokólskim i sztumskim maści maści siwej, tarantowatej, srokatej i myszatej;
- 7.3.2.g. ogiery urodzone w wyniku stanowienia klaczy, która w momencie pokrycia nie miała ukończonych 27 miesięcy;
- 7.3.2.h. ogiery urodzone z krycia klaczy blisko spokrewnionymi ogierami (tj. ojcami, synami, braćmi);
- 7.3.2.i. ogiery, które uzyskały 5 pkt i mniej maksymalnej liczby punktów przy ocenie, nóg przednich, tylnych, kopyt i ruchu. O dyskwalifikacji decyduje przyznanie 5 pkt i mniej nawet za jeden z ww. elementów oceny;
- 7.3.2.j. ogiery pochodzące po ojcu, który nie zaliczył zasadniczej próby dzielności wymienionej w załączniku numer 1.

7.4. Warunki wpisu do księgi głównej klaczy GK.

7.4.1. Do **księgi głównej klaczy (GK)** wpisuje się klacze, które:

- 7.4.1.a. wykazują typ i inne cechy charakterystyczne przyjęte we wzorcu rasy;
- 7.4.1.b. spełniają przedstawione poniżej warunki rodowodowe:
  - ojciec jest wpisany do księgi głównej ogierów (GO);
  - matka jest wpisana do księgi głównej klaczy (GK) lub;
  - matka jest wpisana do księgi wstępnej klaczy (WK) i posiada udokumentowane pochodzenie po obojgu rodzicach lub;
  - matka i babka ze strony matki są wpisane do księgi wstępnej klaczy (WK);

- dopuszczony jest jeden przodek żeński o nieznanym pochodzeniu ze strony matki w trzecim pokoleniu rodowodu;
- 7.4.1.c. wykazują się zdrowiem, prawidłową budową i rozwojem;
- 7.4.1.d. ukończyły 30 miesięcy;
- 7.4.1.e. osiągnęły minimum 150 cm wzrostu i 24 cm obwodu nadpęcia;
- 7.4.1.f. uzyskały w ocenie pokroju co najmniej 72 pkt. bonitacyjne lub 75 pkt. bonitacyjnych w przypadku klaczy w typie sokólskim i sztumskim;
- 7.4.1.g. mają wykonane badania markerów genetycznych (DNA) potwierdzające pochodzenia klaczy po wskazanych w rodowodzie rodzicach. Jeżeli matka była wpisana do księgi przed 2007 rokiem mają określone markery genetyczne;
- 7.4.1.h. urodziły źrebię lub są pokryte.
- 7.4.2. Do **księgi głównej klaczy (GK)** nie mogą być wpisane klacze, u których stwierdzono:
- 7.4.2.a. obustronną ślepotę i wrodzony brak gałki ocznej;
- 7.4.2.b. nieprawidłowy zgryz (tzw. karpiołaty lub szczupaczy w nasileniu powodującym całkowity brak kontaktu siekaczy górnych i dolnych);
- 7.4.2.c. szpat kostny;
- 7.4.2.d. zajęczaka;
- oraz:
- 7.4.2.e. klacze w typie sokólskim i sztumskim maści: siwej, tarantowatej, srokatej myszatej;
- 7.4.2.f. klacze urodzone w wyniku stanowienia klaczy, która w momencie pokrycia nie miała ukończonych 27 miesięcy;
- 7.4.2.g. klacze urodzone z krycia klaczy blisko spokrewnionymi ogierami (tj. ojcami, synami, braćmi);
- 7.4.2.h. klacze, które uzyskały mniej niż połowę maksymalnej liczby punktów przy ocenie, nóg przednich, tylnych, kopyt i ruchu. O dyskwalifikacji decyduje przyznanie mniej niż połowy punktów nawet za jeden z ww. elementów oceny;
- 7.4.2.i. klacze pochodzące po ojcu, który nie zaliczył zasadniczej próby dzielności wymienionej w załączniku numer 1.

7.4.3. Klacze wpisywane do księgi głównej klaczy (GK) mogą być poddane ocenie wartości użytkowej, zgodnie z zapisami Załącznika nr 1. Metodyka oceny wartości użytkowej.

7.5. Warunki wpisu do księgi głównej źrebiąt GŹ

7.5.1. Do **księgi głównej źrebiąt (GŹ)** wpisuje się konie spełniające wymagania, o których mowa w Zał. II, cz. I, rozdział I, pkt. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2016/1012 z dnia 8 czerwca 2016 r. zwanego "rozporządzeniem w sprawie hodowli zwierząt", tzn.

7.5.1.a. ogierki – spełniają wymagania rodowodowe wymienione w wpisu punkcie 7.3.1. ppkt b);

7.5.1.b. klaczki – spełniają wymagania rodowodowe wymienione w punkcie 7.4.1. ppkt b);

7.5.1.c. są zidentyfikowane zgodnie z zasadami określonymi w rozdziale V. System identyfikacji.

7.5.2. Konie spełniające ww. wymagania są wpisywane do księgi głównej źrebiąt (GŹ) pod swoimi matkami.

7.5.3. Numer UELN (Uniwersalny Przyżyciowy Numer Konia) jest tożsamy z numerem wpisu do księgi głównej źrebiąt (GŹ).

7.6. Warunki wpisu do księgi wstępnej klaczy WK

7.6.1. Do **księgi wstępnej klaczy (WK)** wpisuje się klacze, które:

7.6.1.a. wykazują typ i inne cechy charakterystyczne przyjęte we wzorcu rasy,

7.6.1.b. spełniają przedstawione poniżej warunki rodowodowe:

- ojcowie są wpisani do księgi głównej ogierów (GO);
- matki są wpisane do księgi wstępnej klaczy (WK), a babki ze strony matek mają nieznanе pochodzenie lub
- matki są wpisane do księgi głównej źrebiąt (GŹ) lub księgi wstępnej źrebiąt (WŹ) lub
- matki są w typie zimnokrwistym.

7.6.1.c. wykazują się zdrowiem, prawidłową budową i rozwojem,

7.6.1.d. mają ukończone 30 miesięcy ;

7.6.1.e. uzyskały w ocenie pokroju co najmniej 72 pkt. bonitacyjne;

7.6.1.f. urodziły źrebię lub są pokryte.

7.6.2. Do **księgi wstępnej klaczy (WK)** nie mogą być wpisane klacze, u których stwierdzono:

7.6.2.a. obustronną ślepotę i wrodzony brak gałki ocznej;

7.6.2.b. nieprawidłowy zgryz (tzw. karpiołaty lub szczupaczy w nasileniu powodującym całkowity brak kontaktu siekaczy górnych i dolnych);

7.6.2.c. szpat kostny;

7.6.2.d. zajęczaka;

oraz:

7.6.2.e. klacze urodzone w wyniku stanowienia klaczy, która w momencie pokrycia nie miała ukończonych 27 miesięcy;

7.6.2.d. klacze urodzone z krycia klaczy blisko spokrewnionymi ogierami (tj. ojcami, synami, braćmi);

7.6.2.e. klacze, które uzyskały mniej niż połowę maksymalnej liczby punktów przy ocenie, nóg przednich, tylnych, kopyt i ruchu. O dyskwalifikacji decyduje przyznanie mniej niż połowy punktów nawet za jeden z ww. elementów oceny;

7.6.2.f. klacze pochodzące po ojcu, który nie zaliczył zasadniczej próby dzielności wymienionej w załączniku numer 1.

7.6.3. Klacze wpisywane do księgi wstępnej klaczy (WK) mogą być poddane ocenie wartości użytkowej, zgodnie z zapisami Załącznika nr 1. Metodyka oceny wartości użytkowej.

7.7. Warunki wpisu do księgi wstępnej źrebiąt WŻ.

7.7.1. Do **księgi wstępnej źrebiąt (WŻ)** wpisuje się klaczki, po spełnieniu następujących wymogów:

7.7.1.a. klaczki – spełniają wymagania rodowodowe wymienione w pkt. 7.6.1. ppkt b) i w ocenie źrebiąt przy matkach uzyskały min. 12 pkt;

7.7.1.b. są zidentyfikowane zgodnie z zasadami określonymi w rozdziale V. System identyfikacji.

7.7.2. Klaczki spełniające ww. wymagania są wpisywane do księgi wstępnej źrebiąt (WŻ) pod swoimi matkami.

7.7.3. Numer UELN (Uniwersalny Przyżyciowy Numer Konia) jest tożsamy z numerem wpisu do księgi wstępnej źrebiąt (WŻ).

7.8. Klacze i ogiery, które wcześniej zostały wpisane jako źrebięta pod matkami (GŻ, WŻ), w wieku dorosłym są wpisywane do księgi klaczy (GK, WK) lub księgi ogierów (GO). Ogiery i klacze wpisane zgodnie z programem hodowli obowiązującym do 31.10.2018 roku do ksiąg stadnych należy obecnie uważać za wpisane do księgi głównej ogierów (GO) lub ksiąg klaczy (GK, WK).

VIII. TRYB I SPOSÓB WPISU DO KSIĄG STADNYCH

8.1. Wpisu ogierów i klaczy do ksiąg dokonuje się na pisemny wniosek właściciela, z deklaracją, iż właściciel akceptuje zasady tego programu.

8.2. Wpisu do ksiąg dokonuje specjalista posiadający upoważnienie wydane przez prowadzącego księgę.

8.3. Ogiery w celu wpisania do księgi poddawane są ocenie przez komisję powołaną przez prowadzącego księgę. Ocena prowadzona jest grupowo (min. 5 sztuk) na zorganizowanych przeglądach. Ocenie nie mogą zostać poddane ogiery poruszające się nieregularnie lub kulawe. Ogiery należy prezentować w ogłowie ze skórzanymi wodzami, na wędzidle zwykłym, bezpiecznym, niekaleczącym. Komisja oceny może przyznać tytuł honorowy czempiona najwyżej ocenionemu ogierowi polskiej hodowli.

8.4. Badania markerów genetycznych DNA wykonywane są w laboratoriach wskazanych przez prowadzącego księgę. Prowadzący księgę może podjąć decyzję o dofinansowaniu kosztów takiego badania.

8.5. W celu potwierdzenia pochodzenia konia lub jego identyfikacji, prowadzący księgę może zażądać wykonania badań markerów genetycznych, na koszt właściciela, w laboratorium wskazanym przez prowadzącego księgę. W przypadku zgodności pochodzenia prowadzący księgę refunduje właścicielowi koszty badania.

8.6. W przypadku uzasadnionych podejrzeń, prowadzący księgę może nakazać powtórne zbadanie wszystkich koni zgłaszanych do wpisu, związanych z danym przypadkiem. Koszty badań ponosi właściciel konia, a w przypadku zgodności pochodzenia prowadzący księgę refunduje właścicielowi koszty badań.

8.7. Zdrowie ocenia się na podstawie oględzin konia. W przypadku podejrzenia o schorzenie, dokonujący oceny konia powinien zażądać przedstawienia świadectwa zdrowia konia wystawionego przez lekarza weterynarii.

8.8. Przed wpisem konia do księgi stadnej należy:

8.8.1. sprawdzić tożsamość konia (identyfikacja) w celu potwierdzenia zgodności danych zawartych w dokumencie identyfikacyjnym, szczególnie numeru wszczepionego transpondera, opisu maści, odmian, innych znaków szczególnych oraz wieku określonego na podstawie wyglądu zębów ze stanem faktycznym;

8.8.2. sprawdzić prawidłowość rozwoju konia i stwierdzić brak objawów chorobowych oraz wad uniemożliwiających wpis do księgi, w przypadku wątpliwości właściciel konia jest zobowiązany przedstawić wynik badania wykluczającego chorobę lub wadę wykonanego przez lekarza weterynarii wskazanych przez prowadzącego księgę;

- 8.8.3. wykonać podstawowe pomiary konia;
- 8.8.4. przeprowadzić ocenę bonitacyjną;
- 8.8.5. w przypadku klaczy sprawdzić prawidłowość danych zawartych w „Świadectwie pokrycia / zaświadczeniu unasienniania klaczy”;
- 8.8.6. sprawdzić wynik badania markerów genetycznych DNA;
- 8.8.7. w przypadku ogierów sprawdzić wynik próby użytkowości;
- 8.8.8. nadać numer wpisu do właściwej księgi.

8.9. Wniosek o wpis do księgi klaczy lub ogiera hodowli zagranicznej bądź o zgodę na dopuszczenie sztucznego unasienniania musi zostać złożony przez właściciela do prowadzącego księgę przed użyciem klaczy, ogiera lub nasienia w rozrodzie. O dopuszczeniu do użycia w programie hodowlanym żywego ogiera zagranicznego decyduje komisja powołana przez prowadzącego księgę, o dopuszczeniu nasienia ogiera zagranicznego decyduje Komisja Księgi Stadnej. Właściciel jest zobowiązany dołączyć do wniosku dokument identyfikacyjny wraz z aktualnym świadectwem zootechnicznym.

8.10. W przypadku braku informacji wymaganych przy wpisie do księgi ogierów lub do księgi klaczy, które powinny być zawarte w świadectwie zootechnicznym, prowadzący księgę ma prawo zażądać uzupełnienia dokumentacji.

8.11. Dokumentacja hodowlana

8.11.1. Dokumentację hodowlaną stanowią:

8.11.1.a. Dokumenty związane z prowadzeniem ksiąg:

- Kartoteka ogiera wpisanego do księgi głównej ogierów (GO), która może być zapisana na informatycznym nośniku danych;
- Kartoteka klaczy wpisanej do księgi głównej klaczy (GK) lub księgi wstępnej klaczy (WK), która może być zapisana na informatycznym nośniku danych;
- Zaświadczenie o wpisie ogiera do księgi głównej ogierów (GO);
- Zaświadczenie o wpisie klaczy do księgi głównej klaczy (GK);
- Zaświadczenie o wpisie klaczy do księgi wstępnej klaczy (WK);
- Dokument identyfikacyjny konia;
- Świadectwo zootechniczne.

8.11.1.b. Dokumenty związane z rozrodem koni:

- Świadectwo pokrycia/zaświadczenie unasienniania klaczy;
- Zaświadczenie o przeniesieniu zarodka;
- Świadectwo zootechniczne.

8.11.1.c. Dokumenty wydawane właścicielowi konia:

- Świadectwo pokrycia/zaświadczenie unasienniania klaczy;

- Zaświadczenie o przeniesieniu zarodka;
  - Dokument identyfikacyjny konia;
  - Zaświadczenie o wpisie ogiera do księgi głównej ogierów (GO);
  - Zaświadczenie o wpisie klaczy do księgi głównej klaczy (GK);
  - Zaświadczenie o wpisie klaczy do księgi wstępnej klaczy (WK);
  - Świadectwo zootechniczne.
- 8.11.2. Księga jest prowadzona systemem kartotekowym. Kartoteka zawiera co najmniej: numer wpisu do księgi głównej ogierów (GO), lub księgi klaczy (GK, WK) rasę, płeć, nazwę konia, datę urodzenia, maść zasadniczą, wymiary, rodowód (minimum trzy pokolenia), numer badania markerów genetycznych DNA, dane dotyczące hodowcy i właściciela, wyniki oceny wartości użytkowej.
- 8.11.3. Po dokonaniu wpisu do księgi głównej ogierów (GO) lub księgi klaczy (GK, WK) należy założyć kartotekę i nadać numer księgi. Kartotekę podpisuje specjalista upoważniony przez prowadzącego księgę.
- 8.11.4. Kartoteki koni muszą być przechowywane w archiwum prowadzącego księgę przez okres minimum 25 lat. Kartoteki mogą być przechowywane na informatycznych nośnikach danych.
- 8.11.5. Numeracja koni w księgach GO, GK, WK jest oddzielna dla ogierów i klaczy.
- 8.11.6. Księgi stadne mogą być wydawane drukiem lub w formie elektronicznej.
- 8.11.7. Dokument identyfikacyjny konia jest podstawowym dokumentem stwierdzającym pochodzenie konia, wydawanym przez prowadzącego księgę na podstawie „Zgłoszenia koniowatego do rejestru” z załączonym „Świadectwem pokrycia / zaświadczeniem unasienniania klaczy”.
- 8.11.8. „Świadectwo pokrycia klaczy / zaświadczenie unasienniania klaczy” - źródłowy dokument hodowlany – musi być wypełnione zgodnie z obowiązującymi przepisami i zaleceniami prowadzącego księgę.
- 8.11.9. Zasady wydawania świadectw pokrycia / zaświadczeń unasienniania klaczy:
- 8.11.9.a. druki świadectw pokrycia / zaświadczeń unasienniania klaczy wydawane są właścicielowi ogiera / nasienia przez prowadzącego księgę;
  - 8.11.9.b. oryginał świadectwa pokrycia /zaświadczenia unasienniania klaczy wypełnia właściciel ogiera/dokonujący zabiegu sztucznego unasienniania bezpośrednio po kryciu/unasiennianiu klaczy i przekazuje właścicielowi klaczy odpowiednią część;

- 8.11.9.c. w przypadku kolejnych pokryć klaczy, właściciel ogiera prowadzący punkt kopulacyjny uzupełnia daty kolejnych skoków na obydwu częściach świadectwa pokrycia klaczy;
- 8.11.9.d. w przypadku ponownego zabiegu sztucznego unasienniania dokonujący zabiegu każdorazowo wypełnia nowy druk i przekazuje właścicielowi klaczy odpowiednią część;
- 8.11.9. e. część świadectwa pokrycia / zaświadczenia unasienniania klaczy przeznaczona dla prowadzącego księgę musi być przekazana prowadzącemu księgę do dnia 15 stycznia roku następującego po sezonie krycia;
- 8.11.9.f. w przypadku utraty / zagubienia oryginału świadectwa pokrycia / zaświadczenia unasienniania klaczy duplikat wydaje prowadzący księgę / dokonujący zabiegu sztucznego unasienniania. Może być wydany tylko jeden duplikat.
- 8.11.10. Prowadzący księgę wydaje hodowcy dokument identyfikacyjny, a po wpisaniu konia do księgi- „Zaświadczenie o wpisie klaczy do księgi głównej/wstępnej” lub „Zaświadczenie o wpisie ogiera do księgi głównej”. Zaświadczenie o wpisie konia do księgi stadnej (GO, GK, WK) jest ważne tylko wraz z dokumentem identyfikacyjnym.
- 8.11.11. Przy wystawianiu dokumentu identyfikacyjnego konia przyjmuje się zasadę, że pierwsza litera nazwy źrebięcia jest taka sama jak pierwsza litera nazwy matki.
- 8.11.12. W przypadku zniszczenia lub zagubienia wydanych właścicielom dokumentów hodowlanych prowadzący księgę może na pisemny wniosek właściciela wydać duplikat. Zasady wydawania duplikatów "dokumentu identyfikacyjnego konia" określone są w odrębnych przepisach, o których mowa w rozdziale V. System identyfikacji. Informacja o wydaniu duplikatu musi być zamieszczona w bazie danych.

IX. ROZRÓD

9.1. W hodowli polskich koni zimnokrwistych stosowane są następujące techniki rozrodu:

9.1.1. krycie naturalne;

9.1.2. sztuczne unasiennianie nasieniem świeżym, schłodzonym lub mrożonym;

9.1.3. przenoszenie zarodków.

9.2. Ograniczenia w zakresie wykorzystania technik rozrodu w hodowli polskich koni zimnokrwistych na podstawie art. 21 Ust.2 rozporządzenia PE i Rady 2016/1012 są następujące:

9.2.1. przenoszenie zarodków - dopuszczalne tylko po uzyskaniu zgody Komisji Księgi Stadnej.

9.3. Ograniczenia w zakresie wykorzystania zwierząt hodowlanych czystorasowych i ich materiału biologicznego w hodowli polskich koni zimnokrwistych na podstawie art. 21 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady 2016/1012 są następujące:

9.3.1. w kryciu naturalnym mogą być użyte ogiery wpisane do księgi głównej ogierów (GO) polskich koni zimnokrwistych oraz ogiery rasy arden polski i innych ras zagranicznych dopuszczone do doskonalenia polskich koni zimnokrwistych;

9.3.2. w sztucznym unasiennianiu nasieniem świeżym, schłodzonym lub mrożonym mogą być użyte ogiery zimnokrwiste ras zagranicznych nie wpisanych do księgi polskich koni zimnokrwistych po uzyskaniu zgody Komisji Księgi Stadnej;

9.3.3. w technikach rozrodu, o których mowa w pkt 9.1 nie mogą być używane:

9.3.3.a. konie w typie sokólskim i sztumskim maści: siwej, tarantowatej, srokatej i myszatej;

9.3.3.b. ogiery i klacze, które nie ukończyły 27 miesięcy;

9.3.3.c. ogiery blisko spokrewnione z krytymi klaczami, tj. ich ojcowie, synowie, bracia;

9.3.3.d. ogiery, które w wieku do 6 lat (liczone do końca roku kalendarzowego, w którym ogier kończy 6 lat) nie zaliczyły zasadniczej próby dzielności chyba, że po uzyskaniu zgody Komisji Księgi Stadnej zaliczą próbę w późniejszym terminie;

9.3.3.e. przenoszenie zarodków - dopuszczalne tylko po uzyskaniu zgody Komisji Księgi Stadnej.

9.3.4. Materiał biologiczny wykorzystywany w sztucznym unasiennianiu oraz transferze zarodków jest pozyskiwany, produkowany, przetwarzany i przechowywany w centrum pozyskiwania lub przechowywania nasienia lub przez zespół pozyskiwania lub produkcji zarodków zatwierdzony do celów wewnątrzunijnego handlu materiałem biologicznym zgodnie z prawem krajowym i unijnym dotyczącym zdrowia zwierząt.

X. ZASADY UCZESTNICTWA W PROGRAMIE HODOWLI

10.1. W programie mogą uczestniczyć tylko konie wpisane do sekcji głównej księgi lub sekcji dodatkowej księgi w odniesieniu, do których przestrzegano zasad rozrodu określonych w rozdziale IX.

10.2. Ogiery i klacze wpisane do księgi głównej ogierów (GO) lub ksiąg klaczy (GK, WK) mają utrwalać określony wzorzec oraz służyć do oceny efektywności działania programu.

10.3. Zagraniczne księgi stadne, z których konie dopuszcza się do doskonalenia polskich koni zimnokrwistych muszą być prowadzone przez związek hodowców uznany na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2016/1012, lub podmiot zajmujący się hodowlą uwzględniony w wykazie prowadzonym przez KE na podstawie art. 34 ww. rozporządzenia, lub prowadzone w państwie wymienionym w akcie wykonawczym, o którym mowa w art. 35 tego rozporządzenia.

.XI. METODY SŁUŻĄCE REALIZACJI CELÓW PROGRAMU W ZAKRESIE SELEKCJI I HODOWLI

11.1. OCENA WARTOŚCI UŻYTKOWEJ

11.1.1. Wartość użytkową ocenia się na podstawie:

- 11.1.1.a. oceny rodowodu pod kątem wartości użytkowej jego przodków;
- 11.1.1.b. oceny typu, budowy i rozwoju konia;
- 11.1.1.c. oceny temperamentu i charakteru dokonana na podstawie wyniku wstępnej i zasadniczej próby dzielności;
- 11.1.1.d. oceny wartości rozplodowej i jakości potomstwa uwzględniając:
  - daty pokryć;
  - daty wyźrebień lub poronień;
  - płeć urodzonych źrebiąt;
  - liczbę urodzonych źrebiąt po ogierze;
  - liczbę urodzonych źrebiąt od klaczy;
  - jakość źrebiąt (typ rasowy, budowa i rozwój, zdrowie, ruch);

- jakość młodzieży hodowlanej (typ, pokrój, ruch w stępie, ruch w kłusie, wrażenie ogólne);
  - liczbę potomstwa wpisanego do ksiąg;
- 11.1.1.e. wyników własnych konia i jego potomstwa, uzyskiwane w próbach użytkowości określonych w Załączniku nr 1. Metodyka oceny wartości użytkowej.
- 11.1.2. Na ocenę typu, budowy, i rozwoju konia składa się wynik trzech pomiarów (wysokość w kłębie, obwód klatki piersiowej, obwód nadpęcia przedniego), ich wzajemny stosunek oraz ocena pokroju i ruchu wyrażona w punktach bonitacyjnych według poniższej skali:
- typ do 15 pkt.
  - głowę i szyję do 5 pkt.
  - kłode do 15 pkt.
  - kończyny przednie do 10 pkt.
  - kończyny tylne do 10 pkt.
  - kopyta do 10 pkt.
  - ruch w stępie do 10 pkt.
  - ruch w kłusie do 10 pkt.
  - wrażenie ogólne do 15 pkt.
- Razem maksymalnie 100 pkt
- 11.1.3. Po ukończeniu 5. roku życia konie wpisane do księgi głównej ogierów (GO) oraz ksiąg klaczy (GK, WK) zaleca się poddać weryfikacji wymiarów oraz oceny bonitacyjnej, których wyniki należy zamieścić w dokumentacji hodowlanej i bazie danych.
- 11.1.4. Ogiery wpisywane do księgi głównej ogierów (GO) polskich koni zimnokrwistych muszą z pozytywnym wynikiem ukończyć jedną ze wstępnych prób użytkowości (próba obowiązkowa dla ogierów w wieku 24-47 miesięcy), określonych w Załączniku nr 1. Metodyka oceny wartości użytkowej:
- 11.1.4.a. próbę zaprzęgową
  - 11.1.4.b. próbę posłuszeństwa i przydatności do pracy w zaprzęgu;
  - 11.1.4.c. próbę charakteru i posłuszeństwa;
a następnie w wieku 4-6 lat (do końca roku kalendarzowego, w którym ogier ukończył 6 lat) jedną z zasadniczych prób użytkowości, określonych w Załączniku nr 1. Metodyka oceny wartości użytkowej:
  - 11.1.4.d. próbę zaprzęgową;
  - 11.1.4.e. zręcznościową próbę zrywki drewna;

- 11.1.4.f. wysiłkową próbę zrywki drewna;
- 11.1.4.g. udział w zawodach zaprzęgowych.
- 11.1.5. Klacze wpisywane do księgi głównej klaczy (GK) polskich koni zimnokrwistych mogą być poddane próbie użytkowości (próbie zaprzęgowej), zgodnie z Załącznikiem nr 1. Metodyka oceny wartości użytkowej.
- 11.1.6. Zgodnie z Regulaminem prób antydopingowych (załącznik numer 5) w przypadku podejrzenia o stosowanie dopingu można wyznaczyć danego konia lub konie do przeprowadzenia badań antydopingowych.

11.2. SYSTEM SELEKCJI

- 11.2.1. Dla polskich koni zimnokrwistych prowadzi się selekcję na następujące cechy: zdrowie, rozwój, zgodność z wzorcem rasy, suchość tkanki, przydatność rozplodowa, temperament charakter, jakość ruchu, przydatność do pracy w zaprzęgu oraz wartość przodków.
- 11.2.2. **Ogiery są poddawane 5-stopniowej selekcji:**
  - 11.2.2.a. ocena źrebiąt przy matkach– typ, budowa i rozwój, zdrowie, ruch (maks. po 5 pkt. za każdą cechę, skala co 0,5 pkt);
  - 11.2.2.b. ocena roczniaków:
    - typ, pokrój, nogi i kopyta, ruch w stępie, ruch w kłusie, (maks. po 10 pkt. za każdą cechę, z dokładnością do 0,5 pkt) na zorganizowanych przeglądach;
    - typ, budowa i rozwój, zdrowie, ruch (maks. po 5 pkt. za każdą cechę, z dokładnością do 0,5 pkt) na indywidualnym przeglądzie u hodowcy / właściciela;
  - 11.2.2.c. ocena dwulatków:
    - typ, pokrój, nogi i kopyta, ruch w stępie, ruch w kłusie, (maks. po 10 pkt. za każdą cechę, z dokładnością do 0,5 pkt) na zorganizowanych przeglądach;
    - typ, budowa i rozwój, zdrowie, ruch (maks. po 5 pkt. za każdą cechę, z dokładnością do 0,5 pkt) na indywidualnym przeglądzie u hodowcy / właściciela;
  - 11.2.2.d. bonitacyjna ocena oraz wstępna próba dzielności przed wpisem do księgi (GO,);
  - 11.2.2.e. ocena wartości użytkowej po zasadniczej próbie dzielności.

11.2.3. **Klacze są poddawane 4-stopniowej selekcji.**

11.2.3.a. ocena źrebiąt – typ, budowa i rozwój, zdrowie, ruch (maks. po 5 pkt. za każdą cechę, skala co 0,5 pkt);

11.2.3.b. ocena roczniaków:

- typ, pokrój, nogi i kopyta, ruch w stępie, ruch w kłusie, (maks. po 10 pkt. za każdą cechę, z dokładnością do 0,5 pkt) na zorganizowanych przeglądach;
- typ, budowa i rozwój, zdrowie, ruch (maks. po 5 pkt. za każdą cechę, z dokładnością do 0,5 pkt) na indywidualnym przeglądzie u hodowcy / właściciela;

11.2.3.c. ocena dwulatków:

- typ, pokrój, nogi i kopyta, ruch w stępie, ruch w kłusie, (maks. po 10 pkt. za każdą cechę, z dokładnością do 0,5 pkt) na zorganizowanych przeglądach;
- typ, budowa i rozwój, zdrowie, ruch (maks. po 5 pkt. za każdą cechę, z dokładnością do 0,5 pkt) na indywidualnym przeglądzie u hodowcy / właściciela;

11.2.3.d. przed wpisem do księgi ocena bonitacyjna

11.2.4. **Ogiery i klacze** począwszy od koni rocznych, przez dwuletnie, trzyletnie i starsze mogą być poddawane ocenie podczas wystaw według następującej punktacji (skala co 0,5 pkt):

- typ max. 10 pkt.;
- pokrój (głowa, szyja, kłoda) max. 10 pkt.;
- nogi i kopyta max. 10 pkt.;
- ruch w stępie max. 10 pkt.;
- ruch w kłusie max. 10 pkt.;

RAZEM 50 pkt.

Komisja może odjąć od sumy punktów uzyskanych przez konia od 0,5 do 5 pkt. za wrażenie ogólne, np. otłuszczenie, limfatyczność, brak odpowiedniej pielęgnacji. W ocenie nie mogą brać udziału konie poruszające się nieregularnie oraz kulawe.

11.3. Metody kojarzeń

W hodowli polskich koni zimnokrwistych stosuje się następujące metody kojarzeń:

11.3.1. kojarzenie w czystości rasy – kojarzenie osobników tej samej rasy,

11.3.2. kojarzenie w umiarkowanym pokrewieństwie, mające na celu zwiększenie udziału genów wybitnych przodków w rodowodzie danego osobnika.

- 11.3.3. krzyżowanie międzyrasowe – łączenie z osobnikami innych ras, dopuszczonymi przez Komisję Księgi Stadnej. Temu systemowi kojarzeń towarzyszy ostra i konsekwentna selekcja potomstwa ze względu na poziom pożądaných cech.

XII. OCENA EFEKTYWNOŚCI PROGRAMU

12.1. Oceny efektywności działania programu dokonuje Komisja Księgi Stadnej polskich koni zimnokrwistych, która jest powoływana i działa zgodnie z regulaminem prowadzącego księgę.

12.2. Ocena efektywności działania programu dokonywana jest poprzez:

- 12.2.1. monitorowanie liczebności populacji;
- 12.2.2. sprawdzanie prawidłowości prowadzenia dokumentacji hodowlanej;
- 12.2.3. sprawdzanie prawidłowości prowadzenia oceny wartości użytkowej;
- 12.2.4. cykliczne określanie stopnia stabilizacji lub rozwoju doskonalonych cech na podstawie prowadzonej oceny wartości użytkowej.

I. Zapisy ogólne

1.1. Wstępne próby dzielności przeprowadza się dla ogierów w wieku 24 – 47 miesięcy. Próby te służą przede wszystkim sprawdzeniu temperamentu i charakteru przyszłych rozplodników oraz ich przydatności do pracy w zaprzęgu

1.1.1. **Temperament** - zespół cech psychicznych, w przeważającej części dziedzicznych, ujawniający się już od pierwszych dni życia źrebięcia i względnie trwałe przez całe życie. Określany jako forma, styl zachowania, silnie uwarunkowany biologicznie. Posiada charakter ilościowy – odpowiada na pytanie jak szybko, jak długo, jak intensywnie zwierzę reaguje. Na temperament mają wpływ takie czynniki jak temperatura otoczenia, proces starzenia się, kondycja organizmu czy stan zdrowia.

Pożądane wymiary temperamentu:

- **Energiczność** – wrodzona łatwość i lekkość ruchu, chęć do ruchu na przód, łatwość w przechodzeniu do wyższych chodów i utrzymaniu tempa,
- **Niepłochliwość** – pod uwagę brane są tylko reakcje wobec nieznanymi przedmiotów oraz reakcje w niespodziewanych sytuacjach, ocenie podlega dynamika reakcji (bezruch vs ucieczka), jej nasilenie i czas utrzymywania się, koń powinien rzadko się płoszyć, w przypadku spłoszenia reagować niezbyt intensywnie i szybko przełamywać strach, eksplorując nowe miejsca i podchodząc z zaciekawieniem do nieznanymi przedmiotów.
- **Wrażliwość** – wysoka wrażliwość zmysłów oraz zainteresowanie otoczeniem, szybka wyraźna reakcja na subtelne sygnały i pomoce, zarówno popędzające jak i wstrzymujące,
- **Adaptacyjność** – odporność na stres, duża szybkość uczenia się, zdolność do koncentracji i zapamiętywania, cierpliwość, bezproblemowe dostosowywanie się do zmiennych warunków (elastyczność zachowania), zdolność do odpoczynku i regeneracji po pracy (spokojne zachowanie w boksie, brak stereotypii).

1.1.2. **Charakter** – zespół cech psychicznych, w przeważającej części nabytych, kształtujący się w największym stopniu na drodze interakcji ze środowiskiem poprzez procesy uczenia się. Rozwija się od pierwszych chwil życia na bazie wrodzonych zachowań instynktownych i cech temperamentu, jednak kluczową rolę odgrywa nabywane doświadczenie. Posiada charakter jakościowy i określany jest jako treść zachowania - odpowiada na pytanie w jaki sposób zwierzę zinterpretuje daną sytuację i na które zachowanie się zdecyduje. Nasilenie cech charakteru jest uzależnione od wcześniejszych doświadczeń, kontekstu społecznego i sytuacyjnego, może ulegać radykalnym zmianom w ciągu życia.

Pożądane wymiary charakteru:

- **Podporządkowanie** – podporządkowanie wobec człowieka, brak tendencji do buntu, podporządkowanie podczas prowadzenia w rękę, obsługi i pracy. O braku podporządkowania można mówić tylko wtedy gdy koń ignoruje polecenie mimo, że rozumie je i jest w stanie je wykonać.
- **Brak agresji** – brane są pod uwagę zachowania agresywne o różnym nasileniu wobec człowieka i innych koni, również pchanie się, tulenie uszu czy grożenie zadem, koń powinien być uważny i łagodny wobec ludzi,
- **Chęć kontaktu** – dążenie do kontaktu z człowiekiem, zainteresowanie i podchodzenie do człowieka, łatwość łapania, chęć przebywania w towarzystwie człowieka,
- **Samodzielność** – niezależność od innych koni i opiekuna, koń jest spokojny gdy zostaje sam, samodzielność w trudnych sytuacjach oraz aktywne strategie radzenia sobie, np. metodą prób i błędów (vs zależność socjalna oraz bierne strategie, np. wyuczona bezradność).

1.2. Zasadnicze próby dzielności przeprowadza się dla ogierów w wieku 4-6 lat (liczone do końca roku kalendarzowego, w którym ogier ukończył 6 lat)

1.3. Ogier, który nie zdał zasadniczej próby dzielności, może powtórzyć ją jeszcze raz w tym samym lub innym wariantcie, w okresie do jednego roku. Niezdanie próby w tym okresie, spowoduje wycofanie ogiera z uczestnictwa w programie hodowlanym, a jego potomstwo nie będzie posiadało prawa wpisu do księgi.

1.4. Pozytywne zaliczenie jednego z wariantów zasadniczej próby dzielności jest spełnieniem przez ogiera wymagań dotyczących wartości użytkowej.

1.5. Klacze w wieku powyżej 2,5 lat zaleca się poddawać zaprzęgowej próbie dzielności

II. Wstępne próby dzielności dla ogierów

2.1. Próba zaprzęgowa

2.1.1. Próbę przeprowadza się w wozie konnym na ogumionych kołach lub bryczce czterokołowej. Do próby należy wybrać odcinek polnej, piaszczystej drogi o nieubitej nawierzchni, dopuszcza się podłoże trawiaste.

Ogiera zaprzęgają nie mniej niż 2 osoby, ale nie więcej niż 3. Bat dozwolony jest tylko do kontrolowania konia, brutalne użycie bata powoduje dyskwalifikację.

W próbie tej nie należy wymagać od konia szczytowych wysiłków, a wynik jej trzeba ocenić na podstawie chęci konia do uciągu i jego zachowania w czasie próby.

2.1.2. Schemat próby:

2.1.2.a. zaprzęgnięcie konia do wozu lub bryczki;

2.1.2.b. ruszenie stępem na dystans min 20 m;

- 2.1.2.c. zatrzymanie konia na 20 s;
- 2.1.2.d. ruszenie stępem na dystans min 20 m;
- 2.1.2.e. zatrzymanie konia na 20 s;
- 2.1.2.f. ruszenie stępem na dystans nie mniejszy niż 10 m, podjechanie do Komisji i zakończenie próby.

2.1.3. Punktuje się za sposób ciągnięcia, ruszanie z miejsca oraz zachowanie konia podczas zatrzymania i w pozycji stój.

2.1.4. Punkty przyznaje się według poniższej skali.

- **RUSZANIE I SPOSÓB CIĄNIĘCIA** (skala co 1,0 pkt.):

5 pkt –koń ciągnie chętnie, trzy razy rusza bez szarpania, spokojnie wkładając się w uprząż;

4 pkt –koń ciągnie chętnie, ale z pewnym wysiłkiem lub ciągnie nerwowo, ale rusza bez szarpania;

3 pkt –koń ciągnie chętnie, ale rusza z pewnym szarpaniem;

2 pkt –koń ciągnie z szarpaniem, z dużym wysiłkiem, z kilkoma próbami ruszania, przy ruszaniu kręci się i jest niespokojny;

1 pkt –koń kilka razy przykłada się do ciągnięcia z szarpaniem, z cechami nerwowego zachowania się i z trudem pokonuje opór wozu (bryczki).

- **ZATRZYMANIE I POZYCJA NA STÓJ** (skala co 1,0 pkt.):

5 pkt –koń zatrzymuje się płynnie i stoi spokojnie przez 20 s podczas każdego zatrzymania;

4 pkt –koń zatrzymuje się płynnie, ale stojąc wykazuje pewną nerwowość, podczas zatrzymań nie stoi do końca 20s, stoi po ok. 15 s;

3 pkt –koń zatrzymuje się mało płynnie i stojąc jest niespokojny, nerwowy, kręci się, stoi podczas każdego zatrzymania nie dłużej jak 10 s;

2 pkt –koń zatrzymuje się z trudem, po kilku (2-3) próbach zatrzymania go przez powoźącego, po zatrzymaniu kręci się i po kilku sekundach rusza;

1 pkt –koń zatrzymuje się po wielu próbach zatrzymania go przez powoźącego, nie potrafi stać w miejscu, rusza po zatrzymaniu.

2.1.5. Koń może zostać zdyskwalifikowany, gdy podczas tej części próby szarpie, skręca na boki, skacze, nie chce przyłożyć się do ciągnięcia, cały czas zachowuje się nerwowo, stwarzając zagrożenie dla powoźącego, komisji lub osób postronnych.

2.1.6. Ocena końcowa:

- 10 pkt. – ocena wybitna
- 8-9 pkt. – ocena bardzo dobra
- 6-7 pkt. – ocena dobra

4-5 pkt. – ocena dostateczna

poniżej 4 pkt. – próba niezaliczona

2.2. Próba posłuszeństwa i przydatności do pracy w zaprzęgu

2.2.1. Próba składa się z pięciu elementów, służących ocenie posłuszeństwa, spokoju i przydatności ogiera do pracy w zaprzęgu:

2.2.1.a. Prezentacja ogiera przed komisją:

Stępuje i kłusuje bez problemu, zachowuje nieruchomość przy staniu	5 pkt
Stępuje i kłusuje, niespokojny po zatrzymaniu	4 itd.
Stępuje i kłusuje, ale ciągnie w bok	3
Idzie nieregularnie w stępie oraz nie utrzymuje rytmu w kłusie	2
Brak możliwości oceny ruchu (capluje, galopuje, nie idzie po prostej, wrywa się)	1
Brak panowania prowadzącego nad koniem, niebezpieczny dla ludzi	0

2.2.1.b. Podnoszenie nóg:

Bez problemu, nie stawia żadnego oporu	5 pkt
Niewielki opór, nie broni się	4 itd.
Daje nogi poza jedną z niewielkim oporem	3
Daje nogi poza jedną, podanie i utrzymanie nóg wymaga wysiłku, ale koń nie zachowuje się agresywnie i nie kopie	2
Nie daje nóg	1
Nie daje nóg, jest niebezpieczny dla ludzi	0

2.2.1.c. Zakładanie uprzęży i lejcy oraz sprawdzenie reakcji konia na kierowanie lejcami.

Uprząż składająca się z chomąta lub szorów oraz lejcy i wędzidła zakładają 2 osoby. Koń zostaje wyprowadzony z boksu lub stanowiska na wolny plac w ogłowie na lonży lub krótkich wodzach. Na placu zostaje zakładana uprzęż i lejce oraz dopasowywane wędzidło, podogonie i inne elementy uprzęży. Następnie jedna z osób za pomocą lejcy kieruje konia w miejsce próby uciągu.

W pierwszej fazie dopuszczalne jest ukierunkowanie konia przez pomocnika za pomocą lonży.

Ogier bez problemu i żadnego oporu pozwala założyć uprzęź i posłusznie zdąża na miejsce próby uciążu zatrzymując się spokojnie w wyznaczonym miejscu	5 pkt
Stawia niewielki opór, ale nie broni się i z niewielkim oporem pozwala się kierować do miejsca próby uciążu, gdzie zatrzymuje się i stoi spokojnie	4 itd.
Przy zakładaniu uprzęży widać lekki niepokój, potrzebna jest pomoc drugiej osoby, przy podejściu do miejsca uciążu idzie nierówno, podklusowuje, ciągnie w bok itp. Przy przypinaniu orczyka potrzebna pomoc drugiej osoby	3
Widać nerwowość przy zakładaniu uprzęży, ale nie jest to niebezpieczne dla ludzi. Zaprzęgają 2 osoby. Do miejsca uciążu idzie nerwowo i nieregularnie, ale bez oznak złości	2
Ogier przy zaprzęganii i doprowadzeniu na miejsce próby trudny do opanowania. Prowadzą 2 osoby. Po dojściu zachowuje się nerwowo	1
Nie pozwala założyć uprzęży w ciągu dwóch minut. Jest nerwowy i niebezpieczny	0

2.2.1.d. Umiejętność ciągnięcia obciążnika o wadze około 20% masy konia po podłożu trawiastym bądź innym o zbitej strukturze.

Obciążnikiem sprawdzającym chęć ciągnięcia mogą być specjalnie skonstruowane sianie, drewniana kłoda lub inna konstrukcja o wadze wynoszącej około 20% wagi ogiera.

Do obciążnika przymocowany jest hak, na który zakłada się orczyk. Na orczyk jedna z osób zakłada postronki, druga asekuje ogiera przy pysku.

Próba polega na trzykrotnym ruszeniu i ciągnięciu obciążnika na dystansie około 15 metrów oraz trzykrotnym zatrzymaniu i postoju konia w czasie 10 sekund. Oceniany jest spokój, posłuszeństwo i chęć współpracy ogiera z człowiekiem, wkładanie się w uprzęź. Próbę wykonuje jedna osoba kierując koniem za pomocą lejcy z tyłu. Dopuszczalna jest asekuracja drugiej osoby przy pysku, ale wówczas za tę część próby ogier nie może otrzymać więcej niż 3 punkty.

Koń ciągnie chętnie, trzy razy rusza bez szarpania, spokojnie wkładając się w uprzęź	5 pkt
Koń ciągnie chętnie, ale z pewnym wysiłkiem lub ciągnie nerwowo, ale rusza bez szarpania	4 itd.

Koń ciągnie chętnie, ale rusza z pewnym szarpaniem	3
Koń ciągnie z szarpaniem, z dużym wysiłkiem, z kilkoma próbami ruszania, przy ruszaniu kręci się i jest niespokojny	2
Koń kilka razy przykłada się do ciągnięcia z szarpaniem, z cechami nerwowego zachowania się i z trudem pokonuje opór wozu	1
Odmawia ciągnięcia	0

2.2.1.e. Zachowanie się ogiera przy trzykrotnym zatrzymaniu w czasie próby uciągu.

Koń zatrzymuje się płynnie i stoi spokojnie przez 10 s podczas każdego zatrzymania	5 pkt
Koń zatrzymuje się płynnie, ale stojąc wykazuje pewną nerwowość, podczas zatrzymań nie stoi do końca 10 s, stoi ok. 5 s	4
Koń zatrzymuje się mało płynnie, i stojąc jest niespokojny, nerwowy, kręci się, stoi podczas każdego zatrzymania nie dłużej jak 5 s	3
Koń zatrzymuje się z trudem, po kilku (2-3) próbach zatrzymania go przez powoźącego, po zatrzymaniu kręci się i po kilku sekundach rusza	2
Koń zatrzymuje się po wielu próbach zatrzymania go przez powoźącego, nie potrafi stać w miejscu, rusza po zatrzymaniu	1
Ogier nie jest w stanie ustać 1-2 sekundy, jest nerwowy i zachowuje się niebezpiecznie	0

2.2.2. Do zaliczenia całości próby niezbędne jest uzyskanie minimum 13 pkt., przy czym za każdy z 5 elementów ogier musi uzyskać minimum 2 pkt.

2.2.3. Ocena końcowa:

wybitna	24-25 pkt.
bardzo dobra	21-23 pkt.
dobra	17-20 pkt.
dostateczna	13-16 pkt.
próba niezdana	poniżej 13 pkt.

W każdej części skala ocen co 1,0 pkt.

2.3. Próba charakteru i posłuszeństwa

2.3.1. Warunki przeprowadzania próby

- 2.3.1.a. W pierwszym rzędzie należy zwrócić uwagę na bezpieczeństwo ludzi i zwierząt, wyznaczając bezpieczne trasy przejścia koni i ludzi. Wydzielić bezpieczne miejsca dla ewentualnej publiczności.
- 2.3.1.b. Próbę należy przeprowadzić w miarę ujednoliconych warunkach polowych, nie wcześniej niż po godzinie od momentu przybycia konia na miejsce prób użytkowości.
- 2.3.1.c. Testy powinny się odbywać w pewnym oddaleniu od innych koni, ale też nie za daleko, żeby koń miał możliwość widzieć inne osobniki.
- 2.3.1.d. Należy wyznaczyć teren z miękką nawierzchnią, o minimalnych wymiarach 60 x 50 m, położony w miarę możliwości w spokojnym, cichym miejscu, najlepiej ogrodzony, może być to również hala do jazdy konnej. W tym przypadku na hali, podczas przeprowadzania testu, powinien znajdować się jeszcze jeden koń w celu zapewnienia warunków podobnych jak powyżej.
- 2.3.1.e. Na środku nawierzchni terenu wytycza się koło o promieniu 4 metrów. Na krótkim boku terenu stoi koniowóz.
- 2.3.1.f. Na długim boku terenu powinna być ustawiona trasa z przeszkodami. Trasa powinna mieć długość ok. 50 m i szerokość 4 m. W odstępnie 15 m rozstawione są następujące przeszkody:
- kolorowy karton lub plastikowy pojemnik w żywych barwach, o wymiarach około: wys. 100 cm, szer. 40 cm, gł. 30 cm. Obiekt powinien znajdować się w odległości 2 m od trasy, po której porusza się koń.
  - kolorowa mata, powierzchnia maty 2 x 2,5 m.
  - miejsce dla pomocnika niezbędnego w teście zaskoczenia.
- 2.3.1.g. Przy przeprowadzaniu testów na terenie tym może przebywać jedynie prowadzący konia, inspektor i jego pomocnik. **Prowadzący konia oraz inspektor dokonujący oceny konia nie mogą używać głosu wobec konia podczas testów.**

2.3.2. SCHEMAT PROWADZENIA PRÓBY

2.3.2.a. CZĘŚĆ I. OCENA ZACHOWANIA

1. Test spokojnego stania	Opis	Punktacja
Koń na lonży stoi przez 30 s w środku okręgu o promieniu 4 m. Prowadzący trzyma luźno lonżę przy pysku konia, nie zatrzymuje konia.	Koń stoi spokojnie przez 30 s	2
	Koń stoi, ale po chwili rusza, grzebie nogą	1
	Koń kręci się wokół Prowadzącego, kłusuje, galopuje, wspina się, wrywa	0
2. Test luźnej lonży	Opis	Punktacja
Koń z założoną uzdą (ogłowiec bez wodzy) i na lonży zostaje podprowadzony przez Prowadzącego do wskazanego przez Inspektora środka okręgu. Prowadzący staje w środku koła o promieniu 4 m i wypuszcza konia na luźną lonżę. Koń ma możliwość (nie wolno go do tego przymuszać) swobodnego ruchu na lonży dookoła Prowadzącego przez 1 min.	Koń stoi spokojnie lub porusza się stępem bez oznak pobudzenia	2
	Koń porusza się po kole szybkim stępem i kłusem, wykazuje pewne pobudzenie nową sytuacją	1
	Koń galopuje, bryka, wrywa, stwarza zagrożenie dla człowieka	0
3. Test człowieka pasywnego	Opis	Punktacja
Koń zostaje poprowadzony na środek okręgu. Inspektor oraz Prowadzący odsuwają się od konia na odległość 2 m. Koń ma luźną lonżę i czas 1 min. na podejście do nieruchomego Inspektora lub Prowadzącego.	Koń szuka kontaktu z jakąkolwiek osobą, którą dotyka nosem w czasie krótszym niż 1 min	2
	Koń podszedł w kierunku osoby lecz nie dotyka jej nosem w czasie 1 min.	1
	Koń nie wykazał żadnego zainteresowania osobami	0
4. Test człowieka aktywnego	Opis	Punktacja
Inspektor dotyka ucha konia, przytrzymując	Koń pozwala dotknąć ucha za	2

je przez 5 s. Inspektor ma maksymalnie 3 próby na dotknięcie ucha w ciągu 1 minuty.	pierwszym razem	
	Koń pozwala dotknąć ucha w kolejnych próbach	1
	Koń nie pozwolił dotknąć ucha	0
Zakres punktacji Część I		0 – 8

2.3.2.b. CZĘŚĆ II. OCENA POSŁUSZEŃSTWA

5. Test podnoszenia nóg	Opis	Punktacja
Koń stoi trzymany przez Inspektora, a Prowadzący podnosi wszystkie kończyny konia w kolejności LP, LT, PT, PP, przytrzymując każdą 3s. Prowadzący ma maksymalnie 3 próby i 5 minut na wykonanie testu.	Koń podaje wszystkie nogi przy pierwszej próbie	2
	Koń podaje tylko przednie nogi albo wszystkie nogi, ale po kilku próbach lub podaje nogi i po chwili wyrywa	1
	Koń nie podaje żadnej z nóg lub zachowuje się agresywnie lub od razu wyrywa podniesioną nogę	0
6. Test cofania	Opis	Punktacja
Prowadzący prowadzi konia w rękę na lonży przez 3 m, zatrzymuje, a następnie cofa o dwa kroki. Koń musi dać się prowadzić na luźnej lonży oraz cofnąć po ucisku na klatkę piersiową (użyć można dłoni lub siły ciała). Nie wolno cofać konia używając wędzidła.	Koń daje prowadzić się spokojnie, cofa przy niewielkim ucisku na klatkę piersiową	2
	Koń daje prowadzić się, cofa przy użyciu większego nacisku na klatkę piersiową	1
	Koń nie cofa lub został cofnięty przy użyciu innych pomocy	0
7. Test lonżowania	Opis	Punktacja
Koń na lonży, zostaje podprowadzony do środka okręgu, lonża wypuszczona na długość ok. 3m. Koń na komendę Prowadzącego ma ruszyć stępem (20 s), następnie kłusem (20 s) i znów przejść do	Koń porusza się stępem i kłusem po kole, wykonując polecenia Prowadzącego, zmienia płynnie tempo ruchu, przechodzi do chodu niższego i	2

stępa (20 s).	wyższego na polecenie	
	Koń porusza się stępem i kłusem, ale wykazuje zdenerwowanie nową sytuacją i trudno mu utrzymać się na kole oraz wykonywać polecenia Prowadzącego, nie przechodzi do chodu niższego	1
	Koń galopuje, bryka, stwarza zagrożenie dla człowieka, zmienia kierunek bez polecenia, nie wykonuje poleceń Prowadzącego	0
8. Test koniowozu	Opis	Punktacja
Prowadzący wprowadza, a następnie wyprowadza konia z koniowozu. Prowadzący ma maksymalnie 5 minut na wykonanie testu.	Koń wszedł spokojnie do koniowozu, a następnie spokojnie z niego wyszedł	2
	Koń wszedł po dłuższej namowie do koniowozu lub postawił tylko przednie nogi	1
	Koń nie wszedł do koniowozu	0
Zakres punktacji Część II		0 – 8

2.3.2.c. CZĘŚĆ III. TRASA Z PRZESZKODAMI

Tor musi zostać pokonany **dwukrotnie**. Po przejściu toru po raz pierwszy, prowadzący prowadzi konia w lewo po okręgu, tak by pokonać tor zaczynając początku (by nie przechodzić po torze „pod prąd”). Koń ma na pokonanie każdego elementu tej części testu 3 min.

9. Test nowego obiektu	Opis	Punktacja
Koń na lonży porusza się stępem obok ustawionego na torze obiektu. Prowadzący prowadzi konia z lewej strony trzymając za lonżę.	Koń przeszedł koło plastikowego pojemnika bez obaw, mimo zainteresowania (wąchanie, przyglądanie się) nie omijał go łukiem	2
	Koń zauważył pojemnik,	1

	przestraszył się i zszedł z toru, ale po chwili dał się podprowadzić do pojemnika i ruszył po wyznaczonym torze	
	Koń nie przeszedł po torze koło pojemnika, przeszedł z dala omijając go, bał się	0
10. Test nowej powierzchni	Opis	Punktacja
Koń na lonży porusza się dalej stępem. Przeprowadzany jest przez kolorową matę. Prowadzący MUSI przejść po macie, koń jeśli nie da się wprowadzić, może przejść obok. Koń ma na pokonanie tego elementu testu 3 minuty.	Koń przeszedł przez matę spokojnie	2
	Koń postawił nogę/nogi na macie, lecz nie przeszedł po niej lub przez nią przeskoczył	1
	Koń nie przeszedł po macie	0
11. Test zaskoczenia	Opis	Punktacja
Pomocnik znajduje się w odległości ok. 2 m od toru, po którym porusza się koń. Gdy koń znajduje się w oddaleniu 2 m od Pomocnika, ten pociąga za sznurek (długości 4m) po ziemi przymocowany do 5l plastikowej butelki wypełnionej 30 plastikowymi nakrętkami.	Koń zauważył butelkę, ale wykazał umiarkowaną reakcję zaskoczenia (obrócenie głowy, „przysiad” w miejscu), dał się przeprowadzić koło butelki	2
	Koń odskoczył gwałtownie w bok, ale dał się łatwo zatrzymać i przeprowadzić koło butelki	1
	Koń przestraszył się, uciekł, nie dał się zatrzymać lub przeprowadzić w ciągu 3 minut koło butelki	0
Zakres punktacji Część III Oceny z każdego przejścia są sumowane		0 – 12

2.3.3. Ocena końcowa:

Zakres punktacji za całą próbę	0 - 28 pkt.
Ocena niedostateczna	0 - 14 pkt.
Ocena dostateczna	15 - 18 pkt.
Ocena dobra	19 - 22 pkt.
Ocena bardzo dobra	23 - 26 pkt.
Ocena wybitna	27 - 28 pkt.

III. Zasadnicze próby dzielności dla ogierów

3.1. Próba zaprzęgowa

3.1.1. Zaprzęgowa próba użytkowości składa się z trzech części:

- **Próba szybkości w kłusie**

Koń powinien przebyć 1 km w wozie bez obciążenia lub bryczce, jedynie z powożącym i sędzią. Do sędziego należy mierzenie czasu, kontrola ruchu konia (czy nie zagalopował) oraz sprawdzenie, czy woźnica nie używa bata.

Punktuje się za uzyskany czas według tabeli:

Punktów	Czas
7	Poniżej 3'00"
6	3'01" - 3'09"
5	3'10" - 3'19"
4	3'20" - 3'29"
3	3'30" - 3'59"
2	4'00" - 4'29"
1	4'30" - 4'59"
Dyskwalifikacja	Powyżej 5'00"

Od uzyskanych punktów odejmuje się punkty karne za przejście konia w galop:

- za każde przejście w galop do 4 foule włącznie - 1 pkt.
- za każde przejście w galop do 8 foule włącznie - 2 pkt.
- za każde przejście w galop powyżej 8 foule - 3 pkt.

Uwaga! Przejście w galop nie dyskwalifikuje konia.

- **Próba w szybkości w stępie**

Koń musi przebyć stępem dystans 1 km w wozie lub bryczce z obciążeniem równym ok. 50% ciężaru konia (wraz z ciężarem wozu (bryczki), powożącego i sędziego).

Punktacja za czas:

Punktów	Czas
7	poniżej 8'30"
6	8'30" – 8'59"
5	9'00" – 9'29"
4	9'30" – 9'59"
3	10'00" – 10'29"
2	10'30" – 10'59"
1	11'00" – 11'29"
Dyskwalifikacja	powyżej 11'30"

Punkty karne za przejście konia w kłusa:

- za każde przejście do kłusa do 5 kroków włącznie - 1 pkt.
- za każde przejście do kłusa 10 kroków włącznie - 2 pkt.
- za każde przejście do kłusa powyżej 10 kroków włącznie - 3 pkt.

Uwaga! Przejście do kłusa nie dyskwalifikuje konia.

- **Próba chęci ciągnięcia**

Próbie przeprowadza się w wozie konnym na ogumionych kołach lub bryczce czterokołowej z obciążeniem równym ok. 50 % ciężaru konia (wraz z ciężarem wozu (bryczki), powożącego i sędziego).

Opór uzyskuje się poprzez zastosowanie specjalnych podkładek oporowych lub innych urządzeń oporowych (hamulec). Do próby należy wybrać odcinek polnej, piaszczystej drogi o nie ubitej nawierzchni lub plac o luźnej strukturze podłoża.

Aby nie obciążać gwałtownie konia i stworzyć mu warunki wdrożenia do stopniowego, zwiększającego się wysiłku, najazd na wyznaczony odcinek próby odbywa się nie obciążonym wozem (bez podkładek oporowych, bez zaciągniętego hamulca).

Właściwa próba podzielona jest na trzy odcinki z trzema krótkimi, około 15 sek. przerwami między każdą jazdą. Pierwszy odcinek próby (8-10 m) wykonuje się przy podłożonej podkładce oporowej pod jedno z tylnych kół (lub zaciągniętym hamulcu na jedno koło). Po zatrzymaniu konia - wykorzystując przerwę - pomocnik sędziego podkłada pod drugie tylne koło, drugą podkładkę (lub

zaciąga hamulec na dwa koła). W czasie pokonywania drugiego odcinka drogi (5-8 m) należy zwrócić uwagę, czy koń włożył w pokonanie oporu duży, możliwie maksymalny wysiłek. Jeżeli koń wykazuje chęć ciągnięcia i możliwość pokonania większego oporu, należy tył wozu odpowiednio obciążyć (na ogół wystarcza 100-200 kg) i ruszyć dalej (5-8 m).

Punktuje się za jakość ciągnięcia, w szczególności chęć do ciągnięcia i zachowanie się konia podczas próby.

Punktacja (skala co 1,0 pkt):

- 5 pkt - koń ciągnie chętnie, pokonuje opór przy podłożonych 2 podkładkach i obciążonym tyle wozu (obciążonej bryczce z zablokowanymi 2 kołami), 3 razy rusza bez szarpania, spokojnie wkładając się w uprzęż,
- 4 pkt - koń ciągnie chętnie (obciążenie jak wyżej), ale z pewnym wysiłkiem lub ciągnie nerwowo, ale rusza bez szarpania,
- 3 pkt - koń ciągnie chętnie (obciążenie jak wyżej), ale z pewnym szarpaniem,
- 2 pkt - koń ciągnie z szarpaniem (obciążenie jak wyżej), z dużym wysiłkiem, z kilkoma próbami ruszania,
- 1 pkt - koń kilka razy przykłada się do ciągnięcia z szarpaniem, z cechami nerwowego zachowania się i z trudem pokonuje opór wozu z podłożonymi dwiema podkładkami oporowymi lub opór bryczki z zablokowanymi 2 kołami,
- dyskwalifikacja – koń szarpie, skręca na boki, skacze, nie chce przyłożyć się do ciągnięcia wozu z podłożonymi dwiema podkładkami lub bryczki z zablokowanymi 2 kołami, cały czas zachowuje się nerwowo.

Koniom, które uzyskały co najmniej 3 pkt. dodaje się dodatkowo punkty za zachowanie przy zakładaniu uprzęży i zakładaniu do wozu (bryczki):

2 pkt. - o ile koń zachowuje się spokojnie, w trakcie próby i po jej zakończeniu,

1 pkt. - o ile koń zachowuje się spokojnie, lecz z pewną (odczuwalną) niechęcią przyjmuje uprzęż i zakładanie do wozu (bryczki).

Maksymalna liczba punktów do zdobycia za próbę uciągu wynosi 7 pkt.

3.1.2. Ogólny wynik próby dzielności jest sumą wszystkich 3 konkurencji i określa się go w następujący sposób:

Punkty	Wynik próby
18 – 21	Wybitny
14 – 17	B. dobry
9 – 13	Dobry
3 – 8	Dostateczny
poniżej 3	dyskwalifikacja

Bat dozwolony jest tylko do kontrolowania konia. Brutalne użycie bata w którejkolwiek części próby powoduje dyskwalifikację konia. Wskazana jest zachęta głosem.

3.1.3. Do zdania próby wymagane jest spełnienie warunków we wszystkich trzech jej częściach. Koń, który nie wykona warunków choćby jednej części próby, podlega dyskwalifikacji i w dalszych próbach nie bierze udziału. Ogiera zaprzęgają do wozu lub bryczki nie więcej niż 2 osoby.

3.1.4. Próby w stępie i kłusie powinny się odbywać na spokojnej, nieruchliwej szosie (będącej w dobrym stanie) na odcinku bez zakrętów i wzniesień. Próba chęci ciągnięcia - na równym placu lub drodze gruntowej, dającej odpowiednie oparcie dla nóg ciągnącego konia.

3.2. Zręcznościowa próba zrywki drewna

3.2.1. Cel próby:

Sprawdzenie zręczności, zajeżdżenia, posłuszeństwa i przygotowania konia do pracy w zrywce leśnej.

3.2.2. Uczestnictwo:

W próbie mogą brać udział ogiery i klacze dojrzałe somatycznie w wieku min. 4 lat. Klacze mogą być źrebne max. 3 miesiące.

3.2.3. Powożący – wymagania:

- ukończone 18 lat
- odpowiedni ubiór (buty ze sztywnymi noskami)
- oświadczenie o zapoznaniu się z regulaminem próby, o zachowaniu maksymalnego bezpieczeństwa podczas próby oraz wzięcie na siebie całkowitej odpowiedzialności za wypadki mogące wydarzyć się podczas próby dotyczące powożącego, jak i konia.

3.2.4. Uprząż podczas próby:

- ogłowie, kantar z wędzidłem dobrze dopasowanym gładkim i lejcami zaprzęgowymi
- chomać lub mocny półszor z postronkami dobrze dopasowany do budowy anatomicznej konia (prawidłowo wyregulowany napierśnik)
- orczyk z łańcuchem lub zaczepem zrywkowym

3.2.5. Opis przeszkód toru zręcznościowego zrywki – skala ocen za każdą przeszkodę:

Przeszkoda nr 1 – Kłody sągowe – 3 kłody długości min. 5 m o przekroju min. 30 cm, 2 ułożone równolegle na podłożu, trzecia na nich od góry (kłoda biorąca udział w pokonywaniu toru). Ocena przy prawidłowym równoległym ułożeniu kłody 20 pkt., wciągnięcie niecałkowite lub pod kątem kłody 5 pkt. Inne ułożenie kłody 0 pkt.

Przeszkoda nr 2 – Slalom bramek – 3 bramki szerokości 2-2,5 m ustawione w odległości 15 m jedna od drugiej, środkowa bramka odchylona od osi o szerokość bramki. Na wierzchołku każdego słupka bramki postawiony ruchomy sygnalizator. Ocena 6 pkt. Za każde ominięcie bramki lub strącenie sygnalizatora 1 pkt karny. Ominięcie 3 bramek i strącenie 3 sygnalizatorów 0 pkt.

Przeszkoda nr 3 – Słupek nawrotu z sygnalizatorem ruchowym. Ocena 3 pkt.

Nieokrażenie słupka z lewej strony lub strącenie sygnalizatora 0 pkt.

Przeszkoda nr 4 – Słupek oporowy blokujący kłodę w efekcie cofania wysokość 50 cm. Ocena 5 pkt., przy cofnięciu min. 1 m. Brak cofnięcia 0 pkt.

Przeszkoda nr 5 – Słupek oporowy blokujący kłodę podczas obrotu o 360 stopni. Wysokość 100 cm. Ocena 4 pkt. W zależności od wielkości obrotu co 45 stopni 1 punkt. Brak obrotu kłody o minimum 45 stopni 0 pkt..

Przeszkoda nr 6 – Mostek wysklepiony do góry z poręczami o szerokości 2,5 m i długości 5 m. Ocena 5 pkt. Odmowa wykonania przejazdu 0 pkt.

Przeszkoda nr 7 – Zielona bramka o szerokości 3 m i wysokości 2 m zrobiona z choinek lub gałęzi iglastych, liściastych. Ocena 4 pkt. Odmowa pokonania 0 pkt.

3.2.6. Maksymalnie w próbie koń może uzyskać 47 pkt. Próba jest zaliczona jeśli koń uzyska 24 pkt.

3.2.7. Ocena końcowa:

43-47 pkt – ocena wybitna

37-42 pkt – ocena bardzo dobra

30-36 pkt – ocena dobra

24-29 pkt – ocena dostateczna

Poniżej 24 pkt dyskwalifikacja

3.2.8. Opis pokonywania zręcznościowego toru zrywkowego:

Cały tor koń pokonuje stępem. Norma czasu ustalana jest na podstawie przejazdu konia testera, gdyż może być różna w zależności od warunków toru. Przekroczenie normy czasu: 1 pkt karny za każdą min. Koń w uprzęży wprowadzany jest na plac przez powożącego w lejcach. Orczyk w zależności od przyzwyczajenia konia jest ciągnięty po ziemi lub przytroczony do pasa nośnego pólzora. Powożący ustawia konia przed przeszkodą nr 1, a pomocnik zapina do orczyka górną kłodę na znak sędziego (mierzony czas) koń rusza stępem ściągając kłodę najeżdża na przeszkodę nr 2 pokonując bramki w osi środkowej dociera do przeszkody nr 3 robi nawrót objeżdżając ją z lewej strony. Przy przeszkodzie nr 4 powożący zatrzymuje konia, klinując kłodę o słupek oporowy, nawraca konia cofając kłodę o 1 m. Po odklinowaniu kłody rusza do przeszkody nr 5, zatrzymuje konia w momencie kiedy słupek oporowy jest w połowie długości kłody. Kierując konia po okręgu obraca kłodę o 360 stopni. Pokonuje następnie w linii środkowej przeszkodę nr 6 (mostek) uważając by kłoda nie zaklinowała się o poręcz. Najeżdża na przeszkodę nr 7 pokonując ją w linii środkowej. Powożący kieruje konia na przeszkodę nr 1 starając się wciągnąć równolegle kłodę na dwie leżące na ziemi. Przy zaliczaniu tej przeszkody zabroniona jest ingerencja osób trzecich, jak też bezpośredni kontakt powożącego z kłodą. Przeszkoda nr 1 może być zaliczana dwukrotnie po dokonaniu nawrotu. Próba jest zakończona z chwilą odpięcia orczyka od kłody (czas stop).

Zabrania się bezpośredniego użycia bata pod groźbą dyskwalifikacji.

3.2.9. Próba zręcznościowa może być przerwana przez sędziego z chwilą stwierdzenia jakichkolwiek nieprawidłowości godzących w dobrostan zwierząt.

3.3. Wysiłkowa próba zrywki drewna

3.3.1. Cel próby:

Sprawdzenie siły uciągu konia.

3.3.2. Uczestnictwo:

W próbie mogą brać udział ogiery i klacze dojrzałe somatycznie w wieku min 5 lat.

Klaczki muszą być jałowe.

3.3.3. Powożący: wymagania jak w próbie zręcznościowej.

3.3.4. Uprząż podczas próby: jak w próbie zręcznościowej.

3.3.5. Opis toru:

Tor długości 60 m podzielony na oznaczone odcinki 30 m, 20 m i 10 m, oznaczona linia startu i mety.

Na początku każdego odcinka leży kłoda o wymiarach jak w próbie zręcznościowej.

3.3.6. Opis pokonywania toru:

Konia wprowadzamy na plac, jak w próbie zręcznościowej i zapinamy do pierwszej kłody. Koń rusza zatrzymujemy na linii kończącej 30 m, tam dopinamy drugą kłodę. Koń rusza, zatrzymujemy na linii kończącej 20 m i dopinamy trzecią kłodę. Koń rusza, zatrzymujemy na linii kończącej 10 m – META

Norma czasu 10 min. Przekroczenie normy o każdą kolejną minutę – 2 punkty karne.

3.3.7. Punktacja:

- za pokonanie pierwszego odcinka -10 pkt.
- za pokonanie drugiego odcinka -20 pkt.
- za pokonanie połowy trzeciego odcinka - 20 pkt.
- za pokonanie trzeciego odcinka w całości - 30 pkt.

3.3.8. Maksymalnie w próbie koń może uzyskać 60 pkt. Próbę uznajemy za zaliczoną jeżeli koń uzyska 30 pkt.

3.3.9. Ocena końcowa:

54-60 pkt – ocena wybitna

46-53 pkt – ocena bardzo dobra

39-45 pkt – ocena dobra

30-38 pkt – ocena dostateczna

poniżej 30 pkt dyskwalifikacja

3.3.10. Podczas wykonywania próby zabronione jest bezpośrednie użycia bata.

3.3.11. Próba wysiłkowa może być przerwana przez sędziego z chwilą stwierdzenia jakichkolwiek nieprawidłowości godzących w dobrostan zwierząt.

3.4. Udział w zawodach zaprzęgowych według przepisów PZJ

3.4.1. Aby zaliczyć próbę, ogier musi wziąć udział w minimum jednym konkursie zawodów zaprzęgowych (amatorskich), zgłoszonych do kalendarza imprez OZJ, podczas których prowadzona jest dokumentacja i ocena punktowa. W czasie zawodów musi ukończyć z wynikiem pozytywnym minimum 1 konkurs powożenia przynajmniej w klasie L.

IV. Próba dzielności klaczy

4.1. Klacze w wieku 2,5 lat i starsze zaleca się poddawać próbie zaprzęgowej według następującego programu:

4.1.1. właściciel z pomocnikiem zaprzęga ją klacz do lekkiego, ogumionego wozu lub bryczki czterokołowej.

4.1.2. W zaprzęgu klacz rusza stępem i na odcinku 200 m jest oceniana. Po zawróceniu stępem w oznaczonym miejscu, klacz pokonuje kłusem odcinek o długości 200 m,.

W oznaczonym miejscu klacz przechodzi do stępa i zatrzymuje się. Po zatrzymaniu należy ruszyć stępem.

4.1.3. Oceny dokonuje się wg poniższej tabeli:

L.p.	Cecha	Ocena	Mnożnik
1.	Charakter i zachowanie się	0-10 pkt	X2
2.	Styl ruszenia, zatrzymanie, nieruchomość	0-10 pkt	X2
3.	Stęp	0-10 pkt	X3
4.	Kłus	0-10 pkt	X3

4.1.4. Maksymalna liczba punktów do zdobycia 100. Skala ocen co 1,0 pkt. Klacz zdaje próbę jeżeli uzyska min. 50 pkt.

4.1.5. Ocena końcowa:

90-100 – ocena wybitna

80-89 – ocena bardzo dobra

70-79 – ocena dobra

60-69 – ocena dostateczna

50-59 – ocena zadowalająca

49 i mniej ocena niedostateczna

I. Kategoria C

1.1. Kategorię C otrzymuje każdy ogier wpisany do księgi ogierów (GO)

II. Kategoria B

2.1. Kategorię B najwcześniej w wieku 4 lat, ale nie wcześniej niż po drugim sezonie kopulacyjnym, otrzymuje ogier po spełnieniu następujących warunków:

2.1.1. zaliczenie zasadniczej próby dla ogierów 4-letnich i starszych,

2.1.2. posiadanie co najmniej 10 sztuk opisanego potomstwa z oceną min. 15 punktów.

III. Kategoria A

3.1. Kategorię A najwcześniej w wieku 7 lat, ale nie wcześniej niż po czwartym sezonie kopulacyjnym otrzymuje ogier po spełnieniu następujących warunków:

3.1.1. posiadanie kategorii B,

3.1.2. uzyskanie bonitacji minimum 80 pkt.,

3.1.3. posiadanie min. 5 sztuk potomstwa wpisanego do księgi głównej ogierów i księgi głównej klaczy.

ZAŁĄCZNIK NR 3. Wskaźniki liczbowe pogłowia koni hodowlanych

Lp.	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017
klacze	8561	8448	7843
ogierzy	2073	2065	1827
źrebięta	15442	14078	13566

W TYM konie w TYPIE SOKÓLSKIM (z/sok)

Klaczki wpisane do księgi: 1675

Ogierzy wpisane do księgi: 240

*dane na 9.10.2018 r.

W TYM konie w TYPIE SZTUMSKIM (z/sztum)

Klaczki wpisane do księgi: 1774

Ogierzy wpisane do księgi: 287

*dane na 15.10.2018 r.

ZAŁĄCZNIK NR 4. Wykaz podmiotów, którym Polski Związek Hodowców Koni zleca wykonywanie czynności technicznych odnoszących się do zarządzania programem hodowli polskich koni zimnokrwistych

---

I. OKRĘGOWE/WOJEWÓDZKIE ZWIĄZKI HODOWCÓW KONI

1.1. Dane adresowe:

Wojewódzki Związek Hodowców Koni

15-094 Białystok,
ul. M. Curie-Skłodowskiej 3 pok. 99

Małopolski Związek Hodowców Koni

30-867 Kraków,
ul. Konrada Wallenroda 59/104

Kujawsko-Pomorski Związek Hodowców Koni

85-090 Bydgoszcz,
al. Powstańców Wielkopolskich 10 pok.43

Lubelski Związek Hodowców Koni

20-209 Lublin,
ul. Mełgiewska 7/9 bl. 1

Związek Hodowców Koni Wielkopolskich

62-200 Gniezno, ul. Kłeckoska 14

Pomorski Związek Hodowców Koni

82-200 Malbork,
al. Wojska Polskiego 91

Śląsko-Opolski Związek Hodowców Koni

40-172 Katowice, ul. Grabowa 1A

Warmińsko-Mazurski Związek Hodowców Koni

10-044 Olsztyn,
ul. Niepodległości 53/55 p.309

Okręgowy Związek Hodowców Koni

25-329 Kielce, ul. Sandomierska 196

Okręgowy Związek Hodowców Koni

35-959 Rzeszów, ul. Fredry 4

Okręgowy Związek Hodowców Koni

90-117 Łódź, ul. Narutowicza 7/9

Zachodniopomorski Związek Hodowców Koni

70-772 Szczecin ul. Bagienna 36C

Wojewódzki Związek Hodowców Koni

05-270 Marki, ul. Zagłoby 49

Dolnośląski Związek Hodowców Koni

51-642 Wrocław, ul. Olszewskiego 7

Wojewódzki Związek Hodowców Koni**w Warszawie – Oddział Radom**

26-600 Radom, ul. Wernera 33/37, pok. 210

Związek Hodowców Koni Ziemi Lubuskiej

65-520 Zielona Góra, ul. Ptasia 2

Czynności zlecane:

- ocena wartości użytkowej koni, w tym przeprowadzanie polowych prób użytkowości,
- kwalifikacja oraz wpis koni do ksiąg,
- wprowadzanie do systemu informatycznego PZHK danych dot. oceny wartości użytkowej i wpisu koni hodowlanych,
- przyznawanie kategorii ogierom
- wydawanie świadectw zootechnicznych.

II. LABORATORIA BADAŃ MARKERÓW GENETYCZNYCH**2.1. Dane adresowe:**

Laboratorium Genetyki Molekularnej

Instytut Zootechniki PIB

32-083 Balice, ul. Krakowska 1

Laboratorium Badań Markerów Genetycznych
u Koni

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

60.637 Poznań, ul. Wołyńska 33

2.2. Czynności zlecane:

- 2.2.1. kontrola pochodzenia koni wpisywanych do księgi ogierów i klaczy

III. PODMIOTY UPOWAŻNIONE DO WYDAWANIA ZAŚWIADCZEŃ ZOOTECHNICZNYCH**3.1. Centra pozyskiwania nasienia:**

- Stado Ogierów „Białka” Sp. z o.o., Białka; 22-300 Krasnystaw;

3.2. Centra przechowywania nasienia

- Kim-Konsult Izabela Mizera, 58-521 Jeźów Sudecki, ul. Kasztanowa
- Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy, ul. Sarego 2, 31-047 Kraków,

ZAŁĄCZNIK NR 5. Przepisy antydopingowe koni zgłaszanych i uczestniczących w stacjonarnych / polowych próbach dzielności ogierów i klaczy oraz czempionatach i wystawach hodowlanych organizowanych / współorganizowanych przez polski związek hodowców koni

---

(zwanymi dalej imprezami PZHK)

I. WSTĘP

Przepisy Antydopingowe dla koni zgłaszanych i uczestniczących w imprezach PZHK regulują zasady, na jakich odbywa się ich kwalifikacja i uczestnictwo w imprezach PZHK. Mają na celu zapobieganie jakimkolwiek próbom zmiany wydolności konia lub maskowania problemu zdrowotnego konia poprzez podanie mu niedozwolonych substancji. Każdy uczestnik zaangażowany w przygotowanie koni do imprez PZHK i ich udziału w imprezach PZHK (właściciele koni, trenerzy, jeźdźcy, osoby zajmujące się końmi) przyjmują te przepisy jako warunek udziału w imprezach PZHK.

Standardy zawarte w tych przepisach reprezentują jednomyślność szerokiego spektrum wszystkich partnerów zainteresowanych dobrostanem koni.

Kontrola antydopingowa na imprezach PZHK, jest realizowana na zlecenie PZHK, a osobą odpowiedzialną za jej nadzór i wykonanie jest wyłącznie dyrektor biura PZHK, który zleca przeprowadzenie prób oraz jest wyłącznym odbiorcą wyników prób laboratoryjnych, na podstawie których wszczyna dalszą procedurę.

II. ZAKRES DZIAŁANIA

Niniejsze przepisy stosuje się do kontroli antydopingowej podczas prób dzielności klaczy i ogierów oraz czempionatów i wystaw hodowlanych organizowanych i współorganizowanych przez PZHK. Przepisy stosuje się łącznie z regulaminami prowadzenia imprez PZHK. Niniejsze przepisy antydopingowe stosuje się do każdego uczestnika zaangażowanego w przygotowanie koni do imprez PZHK (właściciele koni, trenerzy, jeźdźcy, osoby zajmujące się końmi).

III. DEFINICJE

Dodatni wynik analizy - raport z laboratorium, który stwierdza obecność w próbie jednej lub więcej substancji zakazanych dla koni (włączając zwiększony poziom substancji endogennych).

Dyskwalifikacja - następstwo naruszenia przepisów kontroli antydopingowej, w rezultacie czego wszystkie wyniki osiągnięte przez konia podczas danej imprezy PZHK zostają unieważnione, a także wyciągane są wszelkie konsekwencje, w tym odebranie uzyskanych nagród.

FEI - Międzynarodowa Federacja Jeździecka

Kontrola Antydopingowa - proces włączający pobieranie prób, analizy laboratoryjne, zarządzanie wynikami mające na celu zapobieganie każdej próbie zmiany wydolności konia lub maskowania problemu zdrowotnego poprzez zastosowanie lub aplikowanie substancji zakazanej do organizmu konia.

Lista substancji zakazanych dla koni - lista określająca substancje zakazane dla koni publikowana przez FEI.

Próba - każdy materiał biologiczny lub innego rodzaju pobrany w celach kontroli antydopingowej.

Substancja zakazana - każda substancja opisana jako zakazana w liście substancji zakazanych dla koni włączając jej metabolity i markery. Marker to związek, grupa związków lub parametrów biologicznych wskazująca na użycie substancji zakazanych dla koni w pobranej próbie. Metabolit to każda substancja wytworzona na drodze procesu biotransformacji.

Użycie - podanie, wchłonięcie, wstrzyknięcie lub konsumpcja w jakikolwiek sposób każdej substancji zakazanej.

ARTYKUŁ I. NARUSZENIE PRZEPISÓW ANTYDOPINGOWYCH

Naruszenie przepisów antydopingowych jest zdefiniowane jako naruszenie jednego lub więcej przepisów antydopingowych zawartych w Artykułach 1.1 do 1.3 niniejszych przepisów.

1.1. Naruszenie przepisów antydopingowych stanowi obecność substancji zakazanej w próbie pobranej od konia. Lista substancji zakazanych dla koni publikowana jest przez Międzynarodową Federację Jeździecką (FEI).

Naruszeniem przepisów jest również zastosowanie substancji niedozwolonych u konia lub asystowanie, pomoc, zachęcanie, ukrywanie lub innego rodzaju utrudniania kontroli.

1.1.1. Obowiązkiem każdej osoby odpowiedzialnej za konia jest zapewnienie by podczas imprez PZHK w organizmie konia nie było substancji zakazanych. Właściciel konia ponosi konsekwencje za obecność jakiegokolwiek substancji zakazanej w próbce pobranej od jego konia. W związku z powyższym, nie jest konieczne wykazanie zaniechania lub celowego, świadomego użycia niedozwolonej substancji przez właściciela lub inną osobę w celu stwierdzenia naruszenia przepisów antydopingowych zgodnie z art. 1.1.

1.1.2. Wyłączając te substancje, których próg ilościowy jest szczegółowo określony w liście substancji zakazanych dla koni, wykrycie obecności każdej ilości jakiegokolwiek substancji zakazanej w próbie pobranej od konia będzie uznane za naruszenie przepisów.

1.2. Użycie substancji zakazanej dla koni

Dla stwierdzenia naruszenia przepisów wystarczające jest, iż nastąpiło użycie substancji

zakazanej dla koni. Nie jest istotne czy użycie substancji zakazanej faktycznie wpłynęło na wydolność konia.

1.3. Odmowa lub niepoddanie się pobraniu próbek po wezwaniu, lub innego rodzaju uchylenie się od tej czynności, będzie skutkowało dyskwalifikacją konia z imprezy PZHK.

ARTYKUŁ 2. LISTA SUBSTANCJI ZAKAZANYCH DLA KONI

2.1. Lista substancji zakazanych dla koni

Lista substancji zakazanych dla koni jest publikowana i rewidowana przez FEI. Publikacja tej listy na stronie internetowej FEI (www.fei.org) jest uznana za wystarczającą do tego celu. PZHK przyjmuje tę listę w oryginale. Lista substancji zakazanych dla koni, wchodzi w życie w dniu podanym przez FEI przy okazji publikacji listy na stronie internetowej FEI. PZHK przyjmuje ten termin za FEI.

2.2. Leczenie

Właściciel konia, u którego udokumentowano stan zdrowia wymagający stosowania leczenia z użyciem substancji zakazanej lub którego stan zdrowia wymaga leczenia, ma obowiązek w każdym przypadku przed imprezą PZHK, złożyć zgłoszenie leczenia tego konia (opisane w Karcie Zdrowia Konia) i uzyskać przed udziałem w imprezie PZHK zgodę przewodniczącego Komisji Oceny i lekarza weterynarii na udział w imprezie PZHK.

W przypadku koni wymagających stosowania leczenia w trakcie trwania imprezy PZHK, należy uzyskać zgodę na podjęcie leczenia, w formie pisemnego zgłoszenia przez lekarza weterynarii do przewodniczącego Komisji Oceny, który na podstawie zakresu leczenia i planowanych do zastosowania środków leczniczych podejmie decyzję czy dany koń pozostanie lub zostanie usunięty z dalszej oceny, rozumianej jako okres od przystąpienia konia do pierwszej konkurencji, aż do ogłoszenia wyników końcowych.

ARTYKUŁ 3. POBIERANIE PRÓB DO BADAŃ ANTYDOPINGOWYCH

3.1. Kontrola antydopingowa

Kontrola antydopingowa polega na pobraniu krwi, wydaliny lub wydzieliny z organizmu konia oraz na przeprowadzeniu badań laboratoryjnych pobranego materiału w laboratorium wskazanym przez PZHK. Przed przystąpieniem do pobrania krwi, wydaliny lub wydzieliny osoba pobierająca próbę potwierdza tożsamość konia odczytując nr transpondera oraz na podstawie pozostałych danych identyfikacyjnych zawartych w dokumencie identyfikacyjnym.

3.2. Okres pobierania próbek

W przypadku imprez PZHK próby do badań antydopingowych mogą być pobierane od każdego konia od momentu oficjalnego zakwalifikowania konia (do udziału w imprezie lub

do treningu poprzedzającego imprezę PZHK) do upływu 1/2 godziny po oficjalnym ogłoszeniu wyników imprezy PZHK.

3.3. Odpowiedzialność za pobieranie prób do badań antydopingowych

Pobieranie prób (krwi, wydalin lub wydzielin) do badań antydopingowych podczas imprez PZHK może być przeprowadzane wyłącznie przez lekarzy weterynarii z listy lekarzy PZJ lub FEI posiadających uprawnienia do pobierania prób dla tych organizacji, wyznaczonych do tego zadania przez PZHK.

3.4. Wybór koni do pobierania prób do badań antydopingowych

Liczbę koni wyznaczonych do badania antydopingowego określa przewodniczący Komisji Oceny. O wyznaczeniu danego konia do badań antydopingowych decyduje przewodniczący Komisji Oceny w porozumieniu z testującym lekarzem weterynarii: z własnej inicjatywy, ze wskazania innego członka Komisji Oceny, na wniosek dyżurnego lekarza weterynarii, na wniosek dyrektora biura PZHK. Wymienione wnioski są przekazywane lekarzowi weterynarii wyznaczonemu do pobierania prób. Koń może być wskazany do badania antydopingowego również metodą losowania. Dopuszcza się wielokrotne pobieranie próby od danego konia na tej samej imprezie.

3.5. Informowanie i doprowadzenie konia do próby

Przewodniczący Komisji Oceny lub z jego upoważnienia testujący lekarz weterynarii osobiście informuje właściciela lub opiekuna konia/prezentera o wyznaczeniu konia do badania antydopingowego.

Po informacji o wyznaczeniu konia do badania właściciel lub osoba przez niego upoważniona powinna niezwłocznie doprowadzić konia do miejsca pobierania próby. Po poinformowaniu właściciela, a przed przeprowadzeniem próby, koń ma prawo do zabiegów pielęgnacyjnych stosownych do odbytego wysiłku, ale bez prawa umieszczania we własnym boksie.

ARTYKUŁ 4. ANALIZA PRÓBEK

4.1. Wybór laboratorium

PZHK przekazuje próby do analizy tylko do laboratoriów spełniających standardy FEI. Wybór laboratorium może być dokonany jedynie przez PZHK.

ARTYKUŁ 5. PROCEDURA POSTĘPOWANIA Z WYNIKAMI BADAŃ

5.1. Lekarz wyznaczony do pobrania prób osobiście przekazuje zestawy z próbami do wyznaczonego laboratorium.

5.2. Laboratorium przeprowadza analizę otrzymanych prób „A”.

- 5.3. W przypadku ujemnego wyniku próby „A” dyrektor biura PZHK powiadamia o wyniku osobę odpowiedzialną za konia oraz przekazuje do laboratorium decyzję o zniszczeniu próby „B” i kończy postępowanie.
- 5.4. W przypadku dodatniego wyniku analizy próby „A” dyrektor biura PZHK informuje właściciela konia o dodatnim wyniku analizy próby „A” oraz o prawie do żądania przeprowadzenia analizy próby „B”;
- 5.5. Analizę próby „B” przeprowadza się na żądanie właściciela konia przedłożone dyrektorowi biura PZHK w terminie 14 dni od dnia otrzymania informacji o dodatnim wyniku analizy próby „A”.
- 5.6. Analizę próby „B” przeprowadza się na koszt osoby odpowiedzialnej za konia.
- 5.7. Ujemny wynik próby „B” zamyka postępowanie. PZHK zwraca właścicielowi konia koszt wykonania badania laboratoryjnego próby „B”.
- 5.8. W przypadku dodatniego wyniku analizy próby „B” dyrektor biura PZHK przekazuje przewodniczącemu Komisji Oceny dokumentację przeprowadzonych badań antydopingowych.
- 5.9. Właściciel konia, który naruszył przepisy antydopingowe, zobowiązany jest do pokrycia poniesionych przez PZHK kosztów związanych z pobraniem i badaniem próby „A” oraz kosztów związanych z prowadzeniem postępowania, na podstawie faktury wystawionej przez PZHK.
- 5.10. Wyniki wszystkich analiz Laboratorium przekazuje wyłącznie do PZHK na ręce dyrektora biura PZHK w formie raportu, podpisanego przez odpowiedzialnego przedstawiciela laboratorium. Wszelka komunikacja pomiędzy laboratorium, a PZHK powinna przebiegać w taki sposób, aby wyniki pozostały utajnione.
- 5.11. Czynności, o których mowa w art. 5 mają charakter poufny.

ARTYKUŁ 6. KARY ZA NARUSZENIA PRZEPISÓW ANTYDOPINGOWYCH

- 6.1. Automatyczna dyskwalifikacja wyników indywidualnych.
Dodatni wynik analizy próby A lub A i B prowadzi do automatycznej dyskwalifikacji wszystkich wyników konia uzyskanych w danej imprezie PZHK, w połączeniu ze wszystkimi konsekwencjami, włączając odebranie uzyskanych nagród.
- 6.2. Kary pozostałe
Pozostałe kary możliwe do zastosowania w stosunku do właściciela konia określa Katalog kar.
- 6.3. Wymiar zastosowania kary
Wymiar zastosowania kary określany jest przez Komisję Księgi Stadnej na wniosek dyrektora biura PZHK i podawany do publicznej wiadomości po uprawomocnieniu

stosownej decyzji Komisji Księgi Stadnej. Decyzja uprawomocnia się po bezskutecznym upływie terminu, o którym mowa w pkt. 6.5.1. lub następnego dnia po wydaniu przez Zarząd PZHK decyzji, o której mowa w pkt.6.5.2.

6.4. Katalog kar

6.4.1. W przypadku naruszenia przepisów antydopingowych, zakaz udziału w imprezach PZHK i związków sfederowanych w PZHK (z wyjątkiem obowiązkowych prób użytkowości przewidzianych w programie hodowlanym) dla wszystkich koni należących do właściciela zdyskwalifikowanego konia wynosić będzie:

- za pierwsze naruszenie przepisów antydopingowych do jednego roku,
- za drugie naruszenie przepisów antydopingowych w ciągu pięciu lat od powiadomienia o pierwszym naruszeniu, do dwóch lat.

6.4.2. W obu ww. przypadkach właściciel konia będący członkiem związku sfederowanego w PZHK, nie może korzystać z funduszu hodowlanego PZHK i funduszy związków sfederowanych w PZHK w okresie wykluczenia z imprez, o czym mowa w pkt. 6.4.1.

6.4.3. W przypadku drugiego naruszenia przepisów antydopingowych PZHK wnioskuje do związku sfederowanego w PZHK, którego członkiem jest właściciel konia, o wykluczenie go z członkostwa w związku oraz zakazuje dożywotnio korzystania z funduszu hodowlanego PZHK.

6.5. Odwołanie od nałożonej kary

6.5.1. O nałożonej karze zainteresowany zostaje powiadomiony przez Komisję Księgi Stadnej w formie pisemnej lub mailowej. Ukarany ma prawo w ciągu 2 tygodni od otrzymania decyzji o ukaraniu, złożyć odwołanie od nałożonej kary w formie pisemnej do Zarządu PZHK.

6.5.2. Zarząd PZHK rozpatruje sprawę na najbliższym posiedzeniu. O swojej decyzji powiadamia zainteresowanego w formie pisemnej lub mailowej.

6.5.3. Decyzja Zarządu PZHK jest ostateczna.

ARTYKUŁ 7. ZMIANY PRZEPISÓW ANTYDOPINGOWYCH

7.1. PZHK może wprowadzać zmiany do niniejszych przepisów w zgodzie ze zmianami wprowadzonymi do przepisów EADMC FEI.

